

Pengevirke

Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 1 | 2017

Tema: **Verdibaserte banker**

Global bankbevegelse • Cultura Bank 20 år • Økonomi og skaperkraft

 Cultura
Bank

En global bankbevegelse av verdibaserte banker

✎ JANNIKE ØSTERVOLD

Foto: Herman Dreyer

I dette nummeret av Pengevirke kan du lese om GABV og Febea, to internasjonale organisasjoner for verdibaserte banker og andre finansinstitusjoner, hvor Cultura Bank er medlem. Arne Øgaard har gjort et tilbakeblikk og forteller om hvordan de etiske bankene i Europa oppsto. Felles for alle er at vi ønsker at prosjektene vi finansierer skal skape tilleggsverdier utover de rent økonomiske. Menneskene som produserer varene og tjenestene vi konsumerer skal ha en lønn som de kan leve av, og produksjonen skal skje på bærekraftig vis, så miljøkvaliteter og naturressurser blir tatt vare på. Hensynet til den tredelte bunnlinjen – people, planet, prosperity – ligger dypt integrert i våre bankers daglige virksomhet.

Cultura Bank feirer sitt 20 års jubileum i år. Vi vil markere jubileet på forskjellige måter gjennom året, blant annet gjennom hver måned å presentere månedens kunde. Månedens kunde i mars

er Per Viderup. Vi planlegger også å arrangere et fortellerverksted i vår og et Culturamarked under Økouka til høsten.

Ragnhild Nilsen har bidratt med en artikkel om hvordan man kan få til business som skaper fred, gjennom at forhandlerne spiller med åpne kort og sikrer arbeiderne levelønn. Et annet spennende aspekt ved penger er hvilken skaperkraft som ligger i å gi og motta frie gavepenger. Live Danielsen skriver om hvordan hun opplevde å være på et kurs der hun selv kunne bestemme hvor mye hun hadde lyst til å betale, og hvordan det ga en ny opplevelse av kvaliteten i det å gi og motta og av å sette pris på den skaperkraft som ligger i oss alle. Vi gjør et lignende eksperiment når vi oppfordrer leserne av Pengevirke til å gi et frivillig gavebidrag til fortsatt utgivelse av bladet – du bestemmer selv om du vil bidra og hvor mye du har lyst til å bidra med. Kontonummer er 1254.01.00177. 💧

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egen nytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura Bank har en balanse på ca. 850 millioner kroner. Det er 17 medarbeidere (ca. 15 årsverk) på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet. Cultura Bank er medlem av Global Alliance for Banking on Values.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass, N-0130 Oslo
Besøksadresse: Holbergs gate 1, 0166 Oslo
Tlf. +47 22 99 51 99, cultura@cultura.no, www.cultura.no

PENGGEVIRKE 1/2017

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Utgis av
Cultura Bank
www.cultura.no

Redaksjon
Arne Øgaard (redaktør),
arne.ogaard@steinerskolen.no

Jannike Østervold, jannikeo@cultura.no

Cultura Bank har et redaksjonelt samarbeid med Merkur Andelskasse i Danmark, som er medlem av Global Alliance for Banking on Values og drives etter prinsippene for social banking.

Layout
Martin Helbo, ActVisual, www.actvisual.dk

Opplag
4 500

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang juni 2017.

Frist
Bidrag til neste utgave kan sendes til
Pengevirke senest 18. april 2017.

Tema neste nummer
Jubileumsutgave – Cultura Bank 20 år

Trykk
KLS PurePrint A/S

Forside
Illustration: Siggie R. Würtz, ActVisual

Holdninger og synspunkter som kommer til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterne selv ansvarlige for. De er dermed ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens synspunkter.

Bladet er produsert 100% biologisk nedbrytbart uten bruk av skadelige kjemikalier og tungmetaller ifølge Cradle to Cradle prinsippene. For mer informasjon, se www.pureprint.no.

Abonnement på Pengevirke
Pengevirke finnes både på papir- og i elektronisk utgave. Bestill Pengevirke i elektronisk versjon på www.cultura.no/pengevirke/abonnement.
For bestilling eller avbestilling av papirutgaven, send e-post til cultura@cultura.no.
Frivillig abonnementsavgift kan innbetales til konto 1254.01.00177.

Innhold

Hvordan oppstod de etiske bankene?	4
24.000.000 kunder	6
FEBEA	8
Klingande mynt	9
Mot en økonomi som drives av indre skaperkraft	10
Smånytt	12
Business som skaper fred eller konflikt?	14
Cultura Bank – 20 år	16
Vil du lære å lage en digital fortelling?	18
Bli med på å feire Cultura Banks 20 års jubileum	19
Kortreist mat og kultur i et skur	19
Månedens kunder	20
Nytt fra Cultura	22
Prosjekter som har fått støtte fra Cultura Gavefond i 2016	26
Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar Robert Costanza	28
Aktuelle bøker	30
Kommentar Om kontanter, bits, norske kroner og penger til gode formål	34

Hvordan oppstod de etiske bankene?

✍ ARNE ØGAARD

Etiske banker finnes i dag over store deler av verden. De har oppstått ut fra ulike impulser, men her i Nord-Europa oppstod de største bankene i møtet mellom en ide fra 1919 og 70-tallets visjoner om et mer menneskelig samfunn.

Det begynte allerede i 1964. Tyskland hadde reist seg effektivt etter 2. verdenskrig, og mange hadde begynt å tjene penger. Men ikke alle hadde like stor sympati for den daværende tyske staten, og flere av disse menneskene oppsøkte jurist og skatterådgiver Wilhelm Ernst Barkhoff. Han fortalte at hvis de ikke ønsket å betale skatt, så hadde han en veldig god løsning. De kunne gi bort pengene. Fra inntekten kunne en trekke fra et skattefritt beløp hvis pengene ble gitt til allmenntilgitt formål. For å slippe formueskatt kunne en gi bort så mye en bare lystet. Mange ble begeistret for denne ideen, og for å videreformidle gavepengene hadde Barkhoff opprettet Gemeinnützige Treuhandstelle. 6 år senere utvidet de virksomheten med et garantiinstitutt, og i 1976 var banken GLS Gemeinschaftsbank en realitet. Denne banken ble inspirasjon og støtte for opprettelsen av en rekke andre banker, som blant annet Cultura Lånesamvirke, som senere ble til Cultura Bank i Norge, Andelskassen Merkur i Danmark, Medlemsbanken Ekobanken i Sverige og Triodos, som startet i Nederland, men som i dag har avdelinger i en rekke europeiske land.

OPPRØRSTIDER

Jeg tror ikke dette kunne startet på 80-tallet. Fra midten av 60-tallet til langt ut på 70-tallet opplevde mange et stort behov for samfunnsfornyelse. For noen ble det et blaff, for andre tentes en ild, som de fremdeles bærer med seg. Etter krigen hadde det vært viktig å bygge opp landet og få samfunnet i gang. Men utover på 60-tallet opplevde mange at denne satsingen hadde blitt for ensidig og at noe hadde gått galt. Rachel Carsons bok *Den tause våren* beskrev virkningen av forurensning. Mange fikk øynene opp for urettferdighetene i verden. Spesielt USAs bombing av lille Vietnam vakte vrede når det ble vist bilder av forgiftet jungel og barn med brennende napalm. USAs og Sør-Afrikas diskriminering av mennesker med mørk hudfarge vakte også reaksjoner, og kvinnekampen i Vesten fikk et nytt oppsving. På skoler og universiteter kom det reaksjoner mot autoritære strukturer, og i

det økonomiske livet oppdaget mange hvordan de multinasjonale selskapene tilranet seg stadig mere makt og skaffet seg fortjeneste med de mest tvilsomme metoder. Dette bare for å nevne noe av det som tente opprørstrangen.

Et sentralt element i skepsisen til det bestående var knyttet til det økonomiske systemet. Mange opplevde at pengene ikke lenger bare var et nyttig redskap i byttehandelen, men at begjæret etter penger holdt på å fortrenge helt vesentlige verdier. I Norge slo dette ut i en stor begeistring for marxismen. Mange mente at Karl Marx ga innsikt i hvorfor mye hadde gått galt. Av disse ble noen marxist-leninister, de forlot universitetene og tok arbeid i fabrikkene for å bistå arbeiderne med den revolusjonen som måtte komme. Andre ønsket i stedet å satse på reformer og statsmakt og engasjerte seg i det som

Wilhelm Ernst
Barkhoff.
Foto: GLS-bank

Artikkelforfatteren slår ut håret i festivaldans på 70-tallet. Foto: privat

etter hvert ble partiet SV. Felles for disse var meningen om at det kapitalistiske systemet var årsaken til alle problemer. De var dyktige til å kritisere, men skisserte få alternative utviklingsveier. Selv om mange så berettigelsen i denne kapitalismekritikken var det ikke alle som trodde hverken på revolusjon eller på at staten kunne ordne det hele.

NY LIVSSTIL

Erik Dammanns bok *Fremtiden i våre hender*, som kom på begynnelsen av 1970-tallet, inspirerte til opprettelsen av organisasjonen *Framtiden i våre hender* hvor både gamle og unge samlet seg om en 'ny livsstil' der en tilstrebet å løsrive seg fra pengenes makt ved å søke verdier i naturen, en bærekraftig livsform og solidarisk arbeid. Denne organisasjonen har gått gjennom flere ulike faser og er i dag blitt en aktiv pådriver i å belyse økonomisk urettferdighet.

Ute i verden var opprøret både voldsommere og mer fargerikt enn her hjemme. Under en Vietnamdemonstrasjon den 21. oktober 1967 holdt Ed Saunders en meget kraftfull tale hvor han blant annet skrek ut: «Penger var det som skapte Pentagon, smelt dem! Penger var det som skapte Pentagon, smelt dem ned med kjærlighet!» Andre

ropte: «Brenn pengene, brenn pengene, brenn dem!» (Fra *Nattens armeer* av Norman Mailer.) Om det ikke gikk fullt så kraftfullt for seg var det også mange norske miljøer som uttrykte en skepsis i forhold til penger. Dette resulterte i flere store rockekonserter som var gratis. Jeg deltok i flere i både Oslo og København. Penger og kultur skulle ikke blandes.

TREGRENING

I lengden var det selvsagt ikke mulig å holde en slik avstand til pengene. Kunsten måtte være å omgå penger på en slik måte at en ikke ble grepet av begjæret etter stadig mere. I en søken etter en fornuftig omgang med økonomi fant noen fram til Rudolf Steiners tregreningsarbeid som en inspirasjonskilde. Det viste seg at det helt fra 1919 hadde sittet mennesker i små grupper og utarbeidet tanker for hvordan en skulle skape et mer menneskevennlig samfunn. Et samfunn hvor frihet skulle gjelde overalt hvor det fantes nyttenkning og arbeid med omsorg for andre mennesker, mens likhet skulle gjelde i rettslivet. Lovene skulle være like for alle, alle skulle ha rett til de materielle godene som trengs for å leve et verdig menneskeliv, og alle skulle ha lik

mulighet til å delta i valg av demokratiske organer. En skulle altså ikke gi frihet til næringslivet, men her skulle brorskapet gjelde, slik at varer og arbeidsoppgaver ble fordelt på en broderlig måte. I en slik økonomi skulle ikke bankens rolle være å gi størst mulig avkastning til aksjonærene, men å bidra til at penger kunne lånes ut til virksomheter som kunne bidra til en positiv samfunnsutvikling. De som satte pengene i banken skulle selvsagt få vite hva pengene deres ble lånt ut til.

”

Et sentralt element i skepsisen til det bestående var knyttet til det økonomiske systemet. Mange opplevde at pengene ikke lenger bare var et nyttig redskap i byttehandelen, men at begjæret etter penger holdt på å fortrenge helt vesentlige verdier.

Wilhelm Ernst Barkhoff hadde lenge vært begeistret for Rudolf Steiners ideer for samfunnsfornyelse, og han knyttet til seg en rekke dyktige medarbeidere ved oppstarten av GLS-bank. Felles for disse menneskene var at de var innforstått med at en kunne hente inspirasjon og innsikt fra Rudolf Steiners skrifter. De var det som kalles antroposof, og de hadde et internasjonalt nettverk av folk som arbeidet med de samme ideene. Gjennom disse nettverkene spredte bankimpulsen seg til kvalifiserte mennesker i andre europeiske land. Men uten oppslutning fra alle dem som var blitt inspirert av 70-tallets fornyelsesimpulser ville disse bankene aldri blitt en realitet. ♦

I neste nummer av Pengevirke vil norske bankpionerer fortelle mer om hvordan denne bankbevegelsen fant fotfeste i Norge og om prosessen som førte fram til opprettelsen av Cultura Bank.

24 000 000 kunder

✎ KARL JOHNSEN, PENGEVIRKE DANMARK

Global Alliance for Banking on Values (GABV) er en internasjonal paraplyorganisasjon for verdibaserte banker. Andelskassen Merkur i Danmark var en av bankene som var med på å stifte organisasjonen for åtte år siden, og Cultura Bank har vært medlem av GABV siden 2010. Pengevirke Danmark har intervjuet Marcos Eguiguren, som siste år ble utnevnt til organisasjonens direktør.

«De verdibaserte bankenes interesseorganisasjon Global Alliance for Banking on Values har medlemmer fra alle kontinenter og dermed også noen banker som tilsynelatende er veldig forskjellige.»

«De er forskjellige fordi de dekker forskjellige behov. De verdibaserte bankene i Europa er typisk mindre og mer nisjeorienterte, med fokus på for eksempel kultur og miljø, mens for eksempel asiatiske banker er større og forsøker å bekjempe fattigdom ved å gi adgang til grunnleggende finansielle ytelser.»

«Hva definerer så en verdibasert bank?»

«Forutsetningene er meget forskjellige, men prinsippene bak verdibaserte banker, uansett om det

er i Europa, Asia eller andre steder, er de samme. Profitt er ikke et mål, men er en konsekvens av å tjene det samfunnet man er en del av. Vi tror ikke på profittmaksimering. Vi betjener realøkonomien, ikke spekulasjonsøkonomien. Vi har tre bunnlinjer - på den måten tar vi både et hensyn til planeten, vi sørger for at de samfunn vi betjener kan blomstre og at det er mennesker som er drivkraften i det vi gjør. GABV banker i hele verden er oppmerksomme på de tre bunnlinjene, men noen steder heller de kanskje mer i retning av miljøspørsmål og andre steder mer i retning av lokalsamfunnet eller sosial inkludering. Vi tar utgangspunkt i kunden, og vi behandler kundene som hele mennesker og partnere med et langsiktig perspektiv. Vi har en høy grad av transparens, og vi forteller våre kunder hva vi gjør med pengene deres. Våre banker er finansielt motstandsdyktige, tilstrekkelig lønnsomme og solvente ut over det som lovgivningen krever. Sist, men ikke minst, så er alle disse prinsippene innvevd i bankenes kultur.

«GABV representerer nå 24 millioner kunder. Hvordan går det for den verdibaserte bankbevegelsen?»

«Riktig godt, vil jeg si. Vi har momentum. Særlig i de vestlige landene blir flere og flere mennesker

Marcos Eguiguren, foto: GABV

oppmerksomme på viktigheten av hvordan de agerer som brukere av finansielle ytelser. Men også i utviklingsland begynner samfunnene å få øynene opp for at det finnes banker som blokkerer deres utvikling, og det finnes andre banker som hjelper dem med å utvikle seg.

«Det er flere banker som har meldt seg inn i Global Alliance for Banking on Values i det siste. Forrige år på denne tiden var det 27 medlemmer, og nå er det 36*. Kommer det flere verdibaserte banker og bankkunder, eller har bankene alltid eksistert og er begynt å finne hverandre?»

«Litt av begge deler, tror jeg. Selvfølgelig vokser bevisstheten i noen land, og våre banker vokser også, men vi har også gjort et stort stykke arbeid med å identifisere andre verdibaserte banker utenfor Europa, som vi ikke har fått øye på tidligere. Og de er veldig glade for å bli med i GABV og styrke vår bevegelse.»

«Nye teknologier og trender utfordrer den finansielle sektoren. Jeg tenker for eksempel på crowdfunding, peer2peer-lending og blockchain. Svært ulike ideer, som alle på forskjellige måter utfordrer bankens rolle som mellomledd. Hvordan vil verdibaserte banker klare seg i en mer

teknologidrevet fremtid med flere utfordringer av forretningsmodellen?»

«Ja, de nye trendene utfordrer bankene, men det som i dag er bankenes kjerneaktiviteter vil stadig være der: forskjellige tjenester innen betalingsformidling og å være bindeledd mellom innlånere og de som ønsker å låne.

Vi, som verdibaserte banker, skal som alle andre banker i verden tilpasse oss den nye virkeligheten og være mer innovative i den måten vi henvender oss til kundene på og i vårt produkttilbud. Jeg er sikker på at vi kan tilpasse oss. GABV-bankene er i gang med å utforske sine verdibaserte svar på den digitale disrupsjon.»

«Hva skal skje i GABV i de nærmeste årene?»

«Vi skal fokusere på å vokse, så vi får en større og bredere global representasjon, med flere banker særlig fra Afrika og Asia. Vi vil også fokusere på å bli mer synlige på globalt plan. Derfor arbeider vi på å utvikle et globalt brand, som kan styrke og løfte det som de enkelte bankene gjør lokalt, og endelig vil vi fokusere på å skape en mer levende utveksling av kunnskap mellom de forskjellige verdibaserte banker over hele verden. Flere felles inspirerende aktiviteter, som støtter de verdibaserte bankene i en utvikling som fortsatt er bærekraftig.»

gabv.org

*) Red. anm.: Etter at artikkelen ble skrevet er det kommet 3 nye medlemmer i GABV, slik at antall medlemmer pr. februar 2017 er 39.

Global Alliance for Banking on Values (GABV)

Et internasjonalt nettverk av verdibaserte banker. I dag er det 39 banker fra seks kontinenter i nettverket. Alle arbeider for å finne bærekraftige løsninger på globale problemer.

febea

FEBEA

✍ LARS HEKTOEN

Føderasjonen av Europeiske Etiske og Alternative Banker ble grunnlagt i 2001, og Cultura Bank har vært medlem siden 2004. Cultura Bank har de siste årene representert de tre nordiske bankene i Febeas styre. I 2009, mens de kalde vindene fra finanskrisen blåste som hardest, arrangerte Cultura Bank Febeas årsmøte i Oslo, med deltakelse av blant annet Eva Joly, som da var engasjert som rådgiver av den islandske nasjonalbanken i arbeidet med å rydde opp etter krisen. Cultura Bank og alliansen av alternative banker ble naturlig nok løftet frem som motvekt til det konvensjonelle bank- og finansvesenet, som langt på vei ble holdt ansvarlig for krisen.

Febeas 27 medlemmer utgjør en blanding av kooperative banker, sparebanker og andre finansinstitusjoner, som for eksempel det franske utviklingsfondet SIDJ, som ligner litt på det norske Norfund, og ulike østeuropeiske finansinitiativer. Tyngden med hensyn til størrelse utgjøres imidlertid av de kooperative franske og italienske bankene. Ellers er de fleste EU-land i tillegg til Norge og Sveits representert.

Febeas hovedmålsetning er å gjøre denne typen banker, som hver for seg er relativt små (selv om Crédit Coopératif har utlån på godt over 100 milliarder kroner og over 300 000 kunder) mer synlige for regulerende myndigheter, ikke minst inn mot EUs organer. Dette arbeidet har medvirket til lavere kapitalkrav for utlån til små bedrifter og etablering av flere programmer som støtter oppstart av nye bedrifter. Febea har stasjonert en medarbeider i Bryssel som sørger for kontinuerlig oppfølging

Lars Hektoen og Eva Joly på Febeas årsmøte i Oslo i 2009. Foto: Stian Torstenson

inn mot EU. Et annet viktig arbeidsfelt for Febea er å støtte fremveksten av nye bankinitiativer. I de senere årene har mye av arbeidet rettet seg mot de nye EU-medlemmene i øst med medlemmer blant annet fra Kroatia og Slovenia.

De større bankene innen Febea; Crédit Coopératif, Banca Etica og Alternative Bank Schweiz, er som Cultura Bank også tilsluttet GABV, og de to organisasjonene har i det siste kommet nærmere hverandre. Kriteriene for medlemskap er i det store og hele sammenfallende, bortsett fra at GABV stiller krav om banklisens. Nærheten til EUs organer gjør Febea til en viktig lobbyist på vegne av de små etiske bankene i arbeidet med å demme opp

for uforholdsmessig strenge krav, som først og fremst er myntet på de store bankene.

I 2007 dro Cultura Bank direkte nytte av Febea-fellesskapet da banken skulle hente inn hele 20 millioner kroner i ny egenkapital. Dette hadde ikke vært mulig uten et solid garantikonsortium ledet av Crédit Coopératif. Et blikk på listen over de største eiere av Culturas egenkapitalbevis illustrerer den gjensidige solidariteten mellom bankene i Febea, og Cultura har på samme måte investert i noen av de europeiske 'søsterbankene'. For Cultura Bank gir det ekstra styrke å kunne støtte seg til de utenlandske nettverkene av likesinnede banker.

febea.org

Klingande mynt

✍ ELISABETH HUSEBØ

Kameraten min er ein flott kar med mykje ekstra å bidra med (mellom anna eit ekstra kromosom).

Han møter trufast på jobb kvar dag; om formiddagen i snikkarverkstaden, der han formar skåler med hoggjern, gjer finpussen til ein leikebil, eller målar ein snurrebass i gilde fargar. Flink til å kosta og støvsuga er han også, og det trengs jo ofte på ein snikkarverkstad. Om ettermiddagen er han med skogsgruppa oppe i vedskjulet, der det vert produsert vedsekkar i lange baner.

Han er også ein skodespelar, ein entertainer, så arbeidskameratane hans kan i blant få besøk av Elvis Presley som syng *love you tender* med djup mannerøyst, av kaptein Sabeltann, eller andre som syng. Når songen er slutt, går han ut av rolla og «vert menneske igjen», som han uttrykker det.

Han har gått på skule og lært litt av kvart, han kan lesa litt, og skriva namnet sitt og vel så det.

Han er svært stolt av den store magen sin. «Fire meter mage!» seier han nøgd og visar fram tre fingrar samstundes som han skyt magen godt fram.

Han er i det heile veldig oppteken av tal og storleikar. Han er ein svært original matematikar og målar ting på måtar

Fra Vidaråsen Camphill. Foto: Ruben Khachatryan

som ikkje mange andre ville ha kome på: på legestasjonen har han tatt blodprøve; femti meter blod! Han får ein flis i fingeren, og det gjer fire kilo vondt! Men det er verre å få flis i auga, då er smerta på tretti kilometer! komma fem!

Han er ikkje så veldig oppteken av pengar, men litt er jo kjekt å ha, når ein skal på kiosken på fredag til dømes. Myntar er kjekkast, dei er det liksom litt meir med enn desse papirlappane, det vert litt abstrakt. Ikkje kan ein klirre med

dei i lomma, og ikkje vert det ein stor haug av hundre kroner heller, om ein berre har ein papirlapp. Det er kjekkast om det er fleire av ein ting, då kan ein kjenna seg rik; «Sjå så mykje pengar eg har, tretti kroner!» sa han sist fredag og viste stolt fram tre raude setlar. Så fann han fram det han ville kjøpa, ga pengar til kioskdama og fekk vekslepengar tilbake; masse mynter!

No finst det dei som vil at Noreg skal verta det fyrste landet i verda utan kontantar. Korleis skal det gå med kameraten min då? Eg trur han vil ha vanskeleg for å forstå at eit plastkort kan representere pengar. Og ikkje kan ein sjå på kortet heller om ein har to kroner eller to tusen å rutta med. Og å læra ein pinkode? Gløym det! Om kontantane forsvinn vil ikkje kameraten min vera i stand til å gjera det enklaste innkjøp på eiga hand, men verta heilt avhengig av ein som er flinkare enn han med tal – i den konvensjonelle forståinga. Då vil det bli litt mindre sjølvstende, litt meir utanforskap for kameraten min. Så eg håpar for hans skuld, og for andre som han, at vi får behalda både setlar og klingande mynt i lang tid enno!

Artikkelen har tidligere vært trykket i Klassekampen.

Fra Hogganvik Camphill. Foto: Sissel Jenseth

Mot en økonomi som drives av indre skaperkraft

LIVE S. DANIELSEN

Jeg meldte meg på et kurs i USA og fikk velge selv hvor mye jeg skulle betale. Pengene skulle ikke knyttes til verdien av kurset, men siden de trengte penger til driften, tok de gjerne imot gaver. Alle skulle betale det de hadde råd til. Da jeg selv skulle betale, følte jeg en overraskende usikkerhet og skam. Dette gjorde meg nysgjerrig på økonomiens psykologi og hvordan den bidrar til selvverd og reell skaperkraft.

Workshopen til Johanna Macy om *The Great Turning* i San Fransisco var mitt første møte med en alternativ økonomi. Hun formidlet verktøy vi kunne bruke både personlig og som gruppeledere. Et mål var å bidra til å snu den destruktive utviklingen i verden. For å verdsette kurset skulle jeg ikke være mest opptatt av pengene, men i stedet sette pris på det de hadde skapt, fornemme hvordan det påvirket livskvaliteten og gleden min og la meg berøre til å handle ut fra den inspirasjonen jeg fikk.

GOD NOK

Wow! Dette var veldig vakkert, og samtidig utfordret det meg. Inni meg

streifet en nesten umerkbar følelse av skam over å ikke vise glede over deres skaperverk. Jeg ble konfrontert med at jeg av og til ga penger fordi jeg bar på et dårlig selvbilde. Jeg ga penger i stedet for å sette pris på andres skaperkraft. Det var vanskelig å løsrive seg fra denne forventningen om alltid å måtte gi noe tilbake og ikke bare ha lov til å ta imot og glede meg. Det var vanskelig

å ta gaven helt inn, kjenne at brystet ble varmt og la det berøre min egen lyst til å skape glede og godhet. Jeg så hvordan min manglende selvfølelse gjorde det vanskelig å ta imot og glede seg over andre og å glede meg over og gi av meg selv.

En grunnleggende tro må være at det er nok å gi det man kan og spørre om det man trenger. En viktig levere-

Økofilosof Joanna Macy

Tre fornøyde deltakere på Joanna Macy's workshop – Live til venstre.

The Great Turning is a name for the essential adventure of our time: the shift from the industrial growth society to a life-sustaining civilization. It contains of three stages:

1. Actions to slow the damage to Earth and its beings
2. Analysis of structural causes and the creation of structural alternatives
3. Shift in consciousness

www.joannamacy.net

gel må være å anerkjenne hverandre uten å kritisere. Vi må sette vår lit til at mennesket innerst inne er godt og vet hvordan vi skal leve i harmoni med hverandre og den ikke-menneskelige delen av naturen. Ikke all religion og vitenskap støtter troen på det gode i mennesket, men vi kan likevel spørre hvordan vi skal fremme denne kvaliteten og hvordan vi skal leve den i hverdagen.

NÆRVÆR GIR MENNESKELIG SKAPERKRAFT

Jeg har snakket med mange om julegaver. De øker omsetningen og gir økonomisk vekst. Av og til tenker jeg at nei, den gaven er for billig – jeg må kjøpe noe som er litt dyrere. De beste gavene jeg gir er likevel de der jeg venter til jeg kjenner en indre glede til å gi noe spesielt. Da føler jeg et større nærvær til den andre og til meg selv. Pengeverdien har ingenting å si for denne verdien og dette nærværet. Dette nærværet er det som gir livskraft, og uten det synker både produktivitet, helse, evne til å føle kjærlighet og glede i hverdagen.

Den virkelige ressursen ligger i oss mennesker, ikke i pengene. Hvordan skal vi være mot oss selv og hverandre og naturen slik at vi bringer frem det beste i hverandre og kan skape noe mer ved å dele? Et viktig grunnprinsipp er at å gi og ta imot ikke kan atskilles, og at ved å anerkjenne det skaper

fellesskapet noe større. Alle mennesker har en verdi som ikke kan sammenliknes, og deres viktige bidrag til samfunnet genereres innenfra. Et viktig prinsipp er å sette individets verdiskaping i sentrum og bidra til at denne går videre foredlet i andre mennesker.

Når jeg bestiller en lunsj på den lokale kafeen, kjenner jeg på gleden i

En viktig leveregel må være å anerkjenne hverandre uten å kritisere. Vi må sette vår lit til at mennesket innerst inne er godt og vet hvordan vi skal leve i harmoni med hverandre og den ikke-menneskelige delen av naturen.

kroppen over at servitøren bruker av sin tid og sitt nærvær for å servere meg. Jeg tar til meg at glasset er fra stein i naturen, melken fra kyr, og jeg kjenner etter hvor i kroppen jeg kjenner glede over at jeg blir gitt alt dette. Det er ikke alltid lett, men når jeg virkelig tar i mot, føler jeg hvordan min egen selvfølelse og selvkjærlighet vokser. Uten selvkjærlighet er det vanskelig å skape og gi av

seg selv eller å ta imot. Å glede seg over naturens livskraft er med på å generere min egen skaperkraft og opplevelsen av å være medskaper i et enda større fellesskap. Dette mener jeg er et veldig viktig og undervurdert miljøverntiltak og kan bidra til et nødvendig skifte til en naturnær kultur. Jeg jobber med naturveiledning i Statens naturoppsyn, og jeg ser hvordan et ubalansert fokus på kunnskapsformidling kommer til kort. Det må balanseres med nærvær, nytelse og takknemlighet. Dette er tanker som lever i meg etter workshopen, men jeg har også fått med meg mange nye spørsmål. Hva slags økonomi kan bidra til et samfunn med likeverd, trygghet og nærvær? I hvilken grad bidrar den klassiske pengeøkonomien til å opprettholde janteloven, classeskilte, en atskillelse fra natur og hindre fri flyt av skaperkraft der vi gir fra hjertet og gleder oss over andres produktivitet? Hvordan kan vi utvikle vår økonomi slik at den skaper et tryggere og mer bærekraftig samfunn der vi henter styrke fra fellesskapet (herunder den ikke-menneskelige naturen)? Er løsningen å gi større fokus til takknemlighet og følelsen av å gi og ta imot? Vil misunnelse, usunn konkurranse og mindreverdigheidskomplekser da få mindre fotfeste? Vil det øke skaperkraften som hver enkelt besitter på sin unike og personlige måte og gi et rikere samfunn?

Smånytt

Barndom

Den frie leken er viktig for barnas utvikling og for at de skal kunne utfolde sin skaperevne, mener Margreth Olin. Hun er bekymret for at den moderne barndommen ikke tar nok hensyn til dette. Derfor har hun laget dokumentarfilmen *BARNDOM*, som følger en gruppe barn i Aurora barnehage gjennom ett år. Dette er en film som er laget på barnas premisser ut fra deres ståsted, den gir et innblikk i deres verden, deres lek og deres relasjoner til de voksne og til andre barn. En hverdag uten prestasjonspress og konkurranse.

BARNDOM er en helaftens kinofilm og hadde premiere over hele landet 3. mars. Det er mulig å avtale spesialvisninger av filmen for ansatte i skole/barnehage etc., og det er også mulig å spørre Margreth Olin om å stille opp med foredrag eller innledning til filmen. Spørsmål om spesialvisning eller foredrag kan rettes til lena.sandvik@speranza.no.

Bilde fra filmen. Foto: Øystein Mamen.

Solceller på taket?

På solkart.no kan du få en første indikasjon på om taket ditt egner seg for solceller. På en skala fra rødt (svært egnet) til blått (lite egnet) kan du se om takflatene dine har en gunstig vinkel i forhold til solen. En liten advarsel er på sin plass – beregningen tar ikke hensyn til om det for eksempel skulle stå et stort tre og kaste skygge på taket ditt.

solkart.no

Fra republikken Tuva

Verdenstrommen – 10 år

I 10 år har den reist verden rundt. En sjamantrømme laget etter samisk tradisjon, en manifestasjon av en visjon om å knytte mennesker sammen på tvers av rase, religion og politisk overbevisning. Vi er alle mennesker på den samme planeten, og vi er alle forbundet med hverandre og med naturen. Trommen skal minne oss om dette og om at vi mennesker trenger å samarbeide for å stoppe ødeleggelsen av jorden vi lever på. Verdenstrommen har vært på over 720 steder rundt i hele verden og feiret sitt 10 års jubileum ved Standing Rock, USA, som sted 722. Prosjektet ble startet av Kyrre Franck og Morten Wolf Storeide.

theworlddrumproject.com

Verdenstrommen med grunnleggerne Kyrre Gram Franck og Morten Wolf Storeide.

Gode nyheter fra hele verden

De danske utviklingsorganisasjonene sammen med Danida og FN står bak nettstedet *Verdens bedste nyheder* som formidler positive nyheter om det som skjer i utviklingsland. Her kan du blant annet søke frem nyheter knyttet til de enkelte bærekraftsmålene til FN. På nettsiden deres kan du registrere deg og få tilsendt månedlige nyhetsbrev pr. e-post.

verdensbedstenyheder.dk

Matsentraler gir mindre matkasting

I den senere tid har det vært økende fokus på matkasting som miljøproblem, og nå kan vi se en gledelig utvikling, med etablering av matsentraler rundt i landet, melder Framtiden i våre hender. En matsentral tar i mot overskuddsmat fra butikker og formidler mat til vanskeligstilte. Både kommuner, NGO'er og butikkjeder samarbeider. Matsentralen i Oslo ble stiftet i 2013 av Blå Kors, Evangeliesenteret, Frelsesarmeen, Kirkens Bymisjon og IOGT Norge. I Bodø er det Kirkens Bymisjon som har åpnet kafe, som skal bli utvidet til matsentral, og i Tromsø er det Gatemagasinet Virkelig som leder prosjekt for etablering av Tromsø matsentral. I Trondheim og Bergen er det også i gang forberedelser til å lage matsentraler.

Kilder: www.framtiden.no matsentralen.no

Vår nye jord

✍️ 📷 PERNILLE VESTSKOGEN

Ideen og arbeidet med Vår nye jord startet høsten 2016 med Pernille Vestskogen fra Norge og Oliver Schouw fra Danmark. Som elever i BINGN de siste tre årene har vi sett et behov for å styrke det biodynamiske nettverket i Norden og øke rekrutteringen til landbruket. Mange andre oppgaver venter også. Som ledd i dette arbeidet ønsker vi å opprette en plattform på nett, trykke en kontakt-katalog, organisere sammenkomster og etablere jordfond i alle de nordiske landene. Kanskje kommer det en podcast også.

Fra arbeidet startet har Vår nye jord organisert og gjennomført et arrangement på Skillebyholm i Järna, den 18.01.17. De ca. 30 oppmøtte var en blanding av forbrukere, BINGN-elever og biodynamiske bønder samt representanter fra både den svenske og finske biodynamiske foreningen og én person fra Stiftelsen Biodynamiska Forskningsinstitutet. Fokuset var på å bli kjent med hverandre og ulike initiativer i miljøet samt styrke relasjonene mellom BINGN og gårdene tilknyttet utdanningen.

Tilbakemeldingene har vært svært gode og vi gleder oss til fortsettelsen. Vi ønsker å hjelpe til med alle de oppgavene bøndene og miljøet ellers ikke har tid til, så send oss en mail om du har innspill eller spørsmål. På den måten kan vi utarbeide vårt mandat og hjelpe til på best mulig måte.

Vår nye jord er avhengig av økonomisk støtte og har konto i Cultura bank.

Vi tar med stor glede og takknemlighet imot donasjoner, tusen takk!

Kontoopplysninger:

Account number: 1254 62 45673

IBAN: NO8912546245673

BIC kode: CULTNOK1

varnyejord@gmail.com facebook.com/varnyejord

BINGN - Biodynamic Initiative for the Next Generation Nordic, er en praksis- og seminarbasert treårig utdanning i biodynamisk landbruk for Norden. Seminarene er møtepunktene i utdanningen og veksler mellom de fire landene hver andre måned.

www.bingn.org

Business som skaper fred eller konflikt?

✍ RAGNHILD NILSEN

«En arbeider er sin lønn verd,» sa min morfar, fiskeren, lederen og losen fra Flekkerøy for femti år siden. Lenge trodde jeg at dette var en selvfølge, en slags rettighet alle mennesker har. Jeg var i alle fall sikker på at ledere og forretningsfolk som styrer norske virksomheter sto for samme verdier. Men nå lurer jeg mer og mer på om denne rettigheten kun gjelder innenfor norske grenser og at de fleste av oss bryr oss fint lite om arbeidere som bor langt borte?!

LEVELØNN, FOR HVEM?

En arbeider i Bangladesh for eksempel, som syr skjorta mi, skal ikke han eller hun kunne leve av lønna si? Nå i 2017? Nei, sier de store tekstilkjedene i Norden, som har hatt enorme inntekter i mange år fordi de har utnyttet fattige tekstilarbeidere som slaver, og svært få har protestert. Vi må vente til 2025, sier de. Da kan tekstilarbeiderne få levelønn, muligens, om vi er heldige. Dette er et veldig komplisert samspill, sier de og toer sine hender. Det er fabrikkeieren og politikerne i de enkelte landene som må bestemme når arbeiderne deres kan få levelønn. Om myndighetene i de landene vi opererer i ikke vil gi arbeiderne levelønn, så er det opp til dem!

Jeg undres og tenker på den gang da jeg igangsatte verdens første produksjon av verdige, bærekraftige og økologiske håndklær – for å vise at det er mulig. Det var i 2006. Det var ikke vanskelig i det hele tatt, selv om jeg aldri hadde gjort noe lignende før og selv om jeg fikk masse motstand innledningsvis. Motstanden kom ikke fra produsentene eller fabrikkeierne eller de stakkars tekstilarbeiderne. Nei, motstanden kom fra hotelleierne, vaskeriene og ikke minst de offentlige innkjøperne i Norge. De lo av meg og ba meg holde meg til mitt forfatter-skap i stedet for å gi meg i kast med

å endre tekstilindustrien! Først forsto jeg ikke hvorfor de var så skeptiske. Så forsto jeg at de var redd for å miste de privilegier de var vant til å ha. De brukte med stor evne hersketeknikker på meg: naivisering, mobbing og latterliggjøring. Innkjøpssjefen i en av kommunene våre lo rått på telefonen før han sa rett ut til meg at fairtrade og etisk handel har vi ikke råd til! Deretter la han på.

GEDIGEN KATASTROFE

Det måtte altså en gedigen tekstilindustrikatastrofe i Kadar i Bangladesh i 2012 til for å få noen flere av oss til å sette oss opp i sofaen og noen offentlige innkjøpere til å våkne fra sitt selv gode innkjøpsliv, hvor det å presse priser lavest mulig er den eneste salige vei ved forhandlingsbordet. Hvor lenge skal vi i Norge ha denne type ledere og forhandlere?

1320 mennesker måtte dø, deriblant flere barn, og en hel tekstilfabrikk måtte rase sammen før norske nyheter begynte å interessere seg for tekstilarbeidere i verden. Noen politikere stilte et par kritiske spørsmål og ba om en reaksjon fra folk flest. Den fikk de. Organisasjonen *Framtiden i våre hender* sendte sporenstreks 3 norske ungdommer til Kambodsja til en tekstilfabrikk der og ba dem sy en dag. Det hele ble filmet av Aftenpostens filmteam. Alle 3 ungdomme-

Fra tekstilfabrikken
på Sekem.
Foto Kaja Jenseth

ne begynte å gråte, ikke bare fordi det var hardt å sy under så elendige forhold uten mat, men også fordi det gikk opp for dem en etter en: «Jammen, de er jo som oss.» Tenk det! Tekstilarbeiderne i Bangladesh eller Kambodsja er som oss.

KONFLIKTNÆRENDE FORHANDLINGER

Som pådriver og coach for denne oppvåkningen har jeg reist verden rundt i mange år for å lære ledere å forhandle på en verdig måte med respekt for alle involverte. Jeg har vært med på å gründe to universiteter for bærekraft og etisk handel: World University for Dignity og Heliopolis University for Sustainable Development. Det jeg legger merke til når jeg coacher ledere i Norge og globalt er at de fleste fortsatt sitter i et gammelt forhandlingsparadigme. De tenker ikke på handel som fredsbyggende, men konfliktnærende. Og dette gjelder også unge ledere. Executive managers er lært opp til å tenke: Jeg vinner og du taper, og dette spillet om makt er så inngrodd i systemet at kreativiteten og mulighetenes arena uteglemmes.

Hva skal til for å bryte med dette gamle urettferdige forhandlingsparadigmet og få til en verdig og etisk forhandlingskultur over grensene?

Her er 3 råd for forhandlinger som skaper business og fred:

1. Ved forhandlingsbordet må vi bort fra prispress og se hele kjeden samlet under en felles verdi: levelønn til alle involverte og åpne forhandlingskort i mye større grad. Vi må våge å legge opp til en verdig, helhetlig og kreativ forhandlingsstrategi, som tar utgangspunkt i tillit og partnerskap.
2. Vi må finne frem til og bygge opp under de beste business-casene. Best praksis er viktig for å vise at det er mulig. En av de tekstilprodusentene i verden som har våget å gå i forveien og gir sine arbeidere levelønn er Sekem i Egypt – en fantastisk virksomhet med flere tusen ansatte. Mot alle odds har de maktet å vise hvordan det går an å bygge en sunn forretning tuftet på rettferdige verdier.
3. Vi må spre budskapet om business for fred. Som forbrukere og ledere må vi spre budskapet om denne type best praksis i våre nettverk selv. Da Sekem i 2012 fikk prisen «Business for Peace» i Oslo, så gadd ikke avisene i Norge å skrive om det. Dette er symptomatisk for det gamle paradigmet. Gode eksempler har ikke samme nyhetsverdi som krig.

www.globalfairtrade.no

Ragnhild Nilsen leder produksjonsselskapet GlobalFairTrade, nettverket Sea Direction og er partner i CoachTeam. Hun fikk i 2010 Culturaprisen for sitt arbeide med å gjøre bomullsindustrien bærekraftig og Beacon of Dignity Award i 2015 for sine innovative, globale bærekraftsinitiativ. Ragnhild har skrevet 12 bøker om ledelse og kommunikasjon på Cappelen Damm. Hun er æresmedlem i Open Innovation Lab Norway og styremedlem i innovasjonsstyret i Nortura.

Ragnhild Nilsen, foto: Sol Nodeland

20 år som etisk bank

Cultura Bank – 20 år

JANNIKE ØSTERVOLD, ASSISTERENDE BANKSJEF I CULTURA BANK

Cultura Bank feirer 20 års jubileum i år, Pengevirke har vært med på de siste 18.

I år er det 20 år siden Cultura Bank startet sin bankvirksomhet, som en videreutvikling av det tidligere medlemsbaserte Cultura Lånesamvirke. Selv kom jeg inn døren i Cultura Bank for første gang for 19 år siden, da banklisen fremdeles var ganske fersk, og fire mennesker klarte å drive hele banken alene. Etter å ha blitt intervjuet av både banksjef Svein Berglund og styreformann Erik Siem kom jeg gjennom nåloyet og ble ansatt i banken. Siden det har både banksjef og styreformann skiftet både en og to ganger, og de som startet banken har rundet pensjonsalder. Antall ansatte har økt til rundt 15 årsverk. Vi har fått betalingskort, nettbank, mobilbank og nå til og med Snap-Cash straksbetalinger, vi har endret datasystem og flyttet til nye lokaler, og kundene strømmer til som aldri før etter at vi fikk den flotte plasseringen på

toppen av Etisk Bankguide i fjor. Bladet Pengevirke har vært med Cultura Bank i alle år siden 1999, i mange år som et felles norsk/dansk blad, som vi laget sammen med andelskassen Merkur i Danmark. Den norske redaksjonen har hele tiden bestått av Arne Øgaard og Jannike Østervold. Pengevirke er 18 år i år – hadde vi vært en person, ville vi ha vært myndig og kunnet stemme.

Svært mye har forandret seg både i og utenfor banken på 20 år, men det underliggende verdynet hjelper oss med å holde stø kurs i en verden der vi lever i en konstant flom av informasjon om alt vi kunne, skulle eller burde involvere oss i. Vi håper at Cultura Bank midt i dette klarer å holde fast på det som er vesentlig. Banksjef Kjell Fredrik Løvold tar opp nettopp dette i sin kommentar på s. 34.

Vi har tenkt å feire Culturas 20 årsjubileum i hele 2017, blant annet gjennom hver måned å trekke frem en 'månedens kunde' for å vise bredden og livskraften i de prosjektene kundene våre er med på å finansiere.

BLI MED OG FORTELL HISTORIEN OM CULTURA

I neste nummer av Pengevirke, som kommer i juni, vil vi ha Cultura Bank som hovedtema, og vi planlegger å få noen av dem som var med helt fra starten av til å fortelle historien om da banken ble til, samtidig som den nåværende ledelsen kan kaste blikket fremover og si noe om hvor vi er på vei.

Vi tenker oss at det også er mange i kretsen rundt banken som har en historie å fortelle, og en av jubileumsaktivitetene våre er å arrangere et fortellerverksted der deltakerne får lage sin egen digitale historie.

Vil du lære å lage en digital fortelling?

Vi inviterer våre kunder til fortellerverksted der du lærer å lage din egen digitale fortelling. Kurset er gratis og holdes i bankens lokaler i Oslo den 27. mars og 3. april.

HVA ER DIGITALE FOTELLINGER?

En digital fortelling er en kort personlig videofortelling. Historien og videoen er skrevet og laget av deltakeren selv. Videoen varer ofte mellom 1,5 og 3 minutter. I fjor deltok banken på digitalt fortellerverksted om miljøboliger. Du kan se videoene fra verkstedet på www.facebook.com/miljobolig

HVA INNEHOLDER ET VERKSTED?

I løpet av et verksted følger vi prosessen som vises i illustrasjonen nedenfor. Det gjennomføres på to dager med en ukes mellomrom. Den første dagen fokuserer vi på å skrive historien ferdig, og den andre dagen tar vi bilder og setter sammen historien med bildene til en film. Det hele avsluttes med en storslått premiere!

MÅLET FOR VERKSTEDET

Alle deltakere skal lage hver sin digitale fortelling der de forteller om hvorfor de valgte Cultura Bank. Hver deltaker får bestemme på egne premisser hvor mye av seg selv de vil dele og hva de vil fortelle. Filmene vil bli presentert på bankens nettsider og i sosiale medier.

WORLD WIDE NARRATIVE

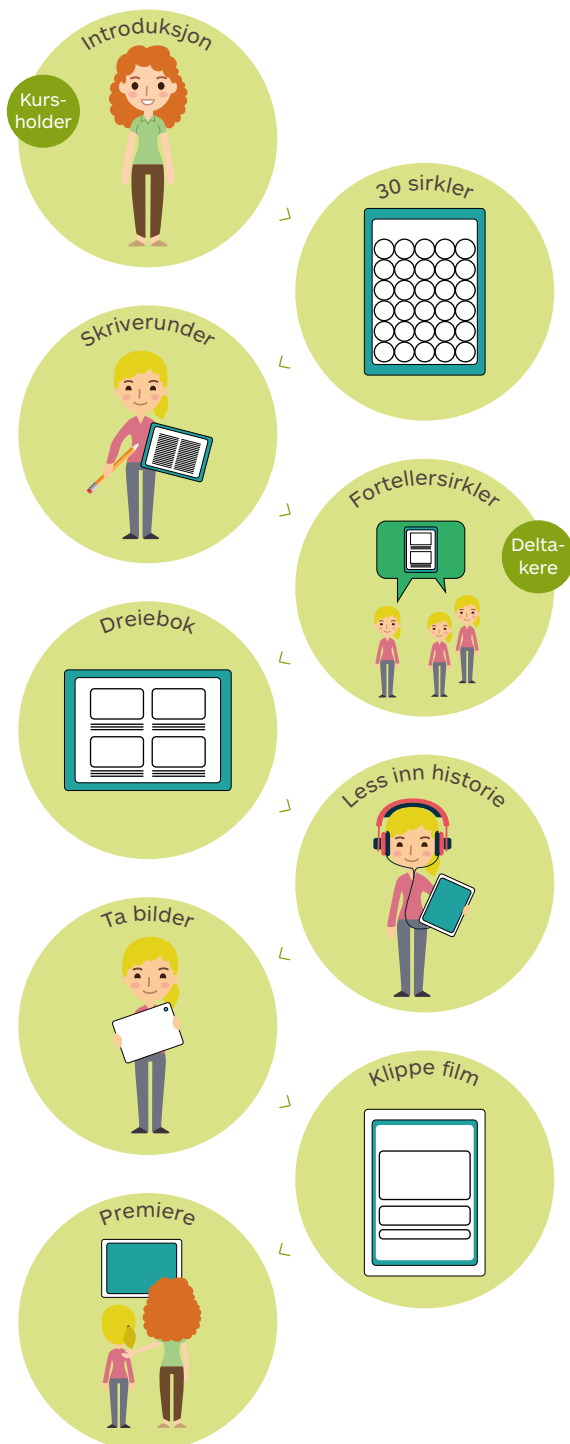
Kurset holdes av World Wide Narrative (WWN) som er en sosialentreprenør som jobber med metoden digitale fortellinger. De har holdt på med dette siden 2012 og har snart hatt 500 mennesker innom sine verksteder. WWN består av Merete Grimeland og Therese Byhring, og de har også tidligere vært engasjert av banken til fortellerverksted og videoproduksjon.

HVA MÅ DELTAKERNE STILLE MED?

Deltakerne trenger ikke å ha noen forkunnskaper for å delta på verkstedet. Deltakerne må stille med egen iPhone, iPad eller Mac med klippeprogrammet iMovie installert. Eller egen PC med klippeprogrammet Moviemaker. WWN har et par iPader til utlån. Alt annet verktøy stiller WWN med.

HVORDAN MELDER JEG MEG PÅ?

Send en e-post til stian@cultura.no der du forteller litt om deg selv og hvorfor du ønsker å delta på kurset. Kurset har begrenset antall plasser og er forbeholdt kunder i banken og egenkapitalbevisiere.

I 2017 feirer Cultura Bank 20 år, og vi inviterer til fest lørdag 23. september på Vippa i Oslo. Vi ønsker å vise fram kundene våre, og det blir marked med mat, drikke og musikk.

Har du noe du ønsker å selge eller vise fram? Vi vil gjerne invitere et utvalg av kundene våre til å ha gratis standplass på markedet. Det er begrenset antall plasser, og vi forbeholder oss retten til å gjøre et utvalg blant dem som melder sin interesse.

Hvis du er interessert i gratis standplass 23. september, ber vi deg skrive noen ord om bedriften og hva du vil selge eller presentere. Økologiske- og fair trademerkede varer prioriteres. Søknad sendes til Stian Torstenson st@cultura.no

Kortreist mat og kultur i et skur

✍ JANNIKE ØSTERVOLD 📷 VIPPA

Ny mathall med uformell stil og gjenbruksservise

Selv om Vippa ikke har sin offisielle åpning før i april, har skur 40 på Vippetangen i Oslo allerede vært arena for store arrangementer, som utdelingen av Matprisen 2016. Nå skal det bli fast matservering fra torsdag til søndag, med uteservering i sommersesongen.

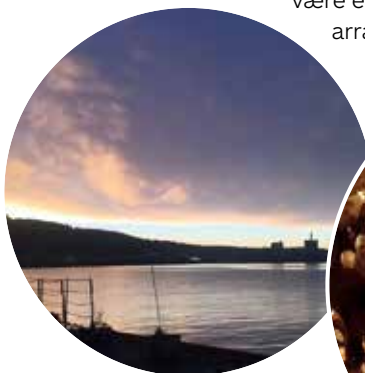
Ytterst på Vippetangen skal det etableres et mat, kultur og læringssenter. Her skal du kunne lære mer om fisk, om beitedyr, om urbant landbruk og mye, mye mer. Du skal kunne spise deg mett og drikke deg utørst. «På Vippa skal vi feire maten, jorden og havet, og i april vil 10 mattilbydere flytte inn», forteller daglig leder Kaja Skovborg-Hansen.

Vippa vil ukentlig henvende seg til både tilreisende og Oslos befolkning og inviterer deg til å møte nye kokker, nye ideer, prosjekter, matretter og arrangementer. «Vippa skal være en scene for mange aktører - vi skal arrangere kultur, musikk og kunstar-

rangementer som favner bredt. Vippa skal være en gave til Oslo by», sier Kaja.

Kanskje noen av Pengevirkes lesere vil lage sesongbasert, kortreist mat av gode råvarer? Kanskje går du med en drøm om å starte restaurant, men du vil gjerne teste ut konseptet i liten skala før du tar det store spranget? I tillegg til at det skal være en rekke mattilbydere i skuret kan du også leie deg inn på temporære plasser på Vippa og presentere ditt matkonsept. All mat skal serveres på gjenbruksservise – så har noen asjetter, tallerkener eller krus til overs fra et gammelt servise? Vippa tar de gjerne imot hver søndag frem til åpning mellom kl. 12:00–16:00.

Om du er interessert i å høre mer om Vippa og eventuelt hvordan du kan bidra inn i prosjektet, kontakt daglig leder Kaja Skovborg-Hansen.

Telefon: 90935252
Adresse:
Akershusstranda 25,
0150 Oslo
post@vippa.no
www.vippa.no
[@vippaoslo](https://www.instagram.com/vippaoslo)

Månedens kunder

I januar 1997 åpnet Cultura Sparebank dørene for første gang. Vi etablerte banken ut fra en idé om at pengene skulle brukes som et verktøy for å skape sosial rettferdighet og et bedre miljø. 20 år senere kan vi slå fast at modellen har fungert, og vi ser frem mot et innholdsrikt jubileumsår.

Lofoten gårdsysteri

På Saupstad gård driver Hugo Vink og Marielle de Roos et allsidig økologisk gårdsbruk med geiter, griser, høns og grønnsaker.

Paret kommer opprinnelig fra Nederland. De kjøpte Saupstad gård i år 2000 og la den om til økologisk drift. I gårdsysteriet forvandles økologisk geitemelk til smakfulle oster, og nylig lanserte Lofoten Gårdsysteri tre varianter trøffeltang-ost. De prisbelønte ostene deres eksporteres til og med til Paris. De produserer også pølse av kjejkjøtt. Gården tar i mot besøk av enkeltpersoner og smågrupper som vil lære om småskala osteproduksjon og smake på gårdens produkter, og de driver skolehage i samarbeid med en lokal skole. Marielle er en av de 30 inspirasjonsbøndene som i 2016 ble plukket ut til å inspirere flere til å drive økologisk.

Vi er glade for å ha slike initiativrike gårdseiere som våre kunder.

www.lofoten-gardsysteri.no

Marielle de Roos får en god klem. Foto: Kari Frøyland

De siste 20 årene har vi vært gjennom en spennende reise, hvor mat har blitt dyrket uten bruk av sprøytemidler, miljøbo-liger har blitt reist, etiske klesmerker har blitt produsert, og mye mer.

Vi har noen fantastiske kunder, og dem har vi lyst til å vie litt ekstra oppmerksomhet i dette jubileumsåret.

Hver måned vil vi derfor trekke frem en lånekunde som vi kårer til månedens kunde.

Kulturhuset Hovtun i Hurum

Klokkarstua i Hurum var i ferd med å bli en ren soveby, med få fellesarenaer. Ildsjeler gikk derfor sammen om å erverve det gamle kommunehuset Hovtun og gjøre det om til et lokalt kulturhus og starte videregående steinerskole.

Bygget er finansiert med lån i Cultura Bank i tillegg til private lån. Oppussingsarbeider og innredning har kommet på plass gjennom dugnad, gaver og innsamlinger.

På Kulturhuset Hovtun finner du blant annet:

- **Oslofjorden videregående steinerskole**, som i desember 2016 fikk offentlig godkjenning for 200 elever og 3 linjer; medier og kommunikasjon, kunst og musikkteater. Skolen skal utvikles til en videregående steinerskole med internat.
- **Kaféen**, som med sin økologiske profil utgjør hjertet og samlingspunktet i huset.
- **Klokkeren landhandel**, som tilbyr økologiske og lokalproduserte varer.
- **Berg og Blåne bunadsverksted**, som også har utsalg av lokalprodusert håndverk og kurs i båndfletting og redesign av klær.
- **Landskapsarkitekt**
- **Musikkundervisning**
- **Utleie** av lokaler til kurs, møterom, foredrag og mindre virksomheter.

www.kulturhusethovtun.no

Gjenbruksmarked fra åpningen av høstsesongen.

Per Viderup

HILDE CRONE LEINEBØ

Cultura Bank var de eneste som ville satse på Per Viderup da han skulle starte sin første virksomhet. Det var starten på et langt og idealistisk forhold.

Per Viderup vokste opp på Jylland i Danmark. Han beskriver det som en litt røff barndom med både jakt og fiske på landet. Dette var grobunnen for den vegetariske og grønne livsstilen han fører i dag.

«Jeg var nok en søkende sjel som barn og ville finne en dypere mening med ting. Gå min egen vei. Og da ble det en mer humanistisk livsstil», forteller han.

Per står blant annet bak matkonseptene Falafelkompaniet, Persilleriet, Mat fra Hagen og Grønnsaksverkstedet. Han har gitt ut flere bøker blant annet *Belg Selv*, og er en inspirator for grønn mat og livsstil gjennom workshops, matlagingskurs og konsulentoppdrag.

«Man må jo gjøre noe, altså skape noe. Det er det som er meningen med livet. Man må skape noe man tror på selv. Da får man bedre livskvalitet», forteller han engasjert.

LIVET SOM GRÜNDER

Han beskriver livet som gründer som spennende i seg selv, men at det også har ført til en sterk personlig utvikling.

«Det handler om balanse. Det er viktig å ha en sunn økonomi, men det er ikke pengene som driver meg. Det å mestre, få til og skape – det er det som virkelig er lønnen.»

Det kan fort bli mange ulike utfordringer knyttet til det å starte virksomhet. Da kan det være greit å holde hodet kaldt.

«Det er lett å bli rastløs, fordi man vil at ting skal gå veldig fort, eller at noe skal være annerledes. Åpner man for eksempel en butikk ønsker man at det skal komme mange kunder med en gang. De største utfordringene er nok de som kommer innenifra, og disse må man overvinne. Alltid huske på at ting tar tid.»

Den erfarne kokken har også noen gode tips til en vellykket start på gründerlivet.

«Et godt råd er å finne ut hva man kan og ikke kan før man går i gang. Du må kartlegge din egen kompetanse, og så få hjelp til det du ikke kan. Etter dette er det viktig å finne ut hva som er målet med virksomheten», forteller han og legger til: «Det har vært viktig for meg i alle fall.»

CULTURA BANK HAR VÆRT VIKTIG

Da Per startet sin første virksomhet, var det bare Cultura Bank som ville hjelpe ham med startkapitalen. Med denne støtten og feriepengene fra jobben i studentsamskipnaden i Trondheim satte han i gang med det som etter hvert har blitt anerkjente prosjekter.

«Hvis jeg trenger råd, eller en prat, kan jeg alltid ringe til Cultura Bank. Vi har to dimensjoner til felles, begge ønsker å fremme vår sak, samtidig som vi bidrar til helheten. Jeg får litt mer tyngde når jeg samarbeider med folk som tenker likt som meg. Da føler jeg meg ikke helt alene i verden», avslutter han.

I wokpannen til Per er det alltid fargerike og sunne grønnsaker, godt for både kroppen og miljøet. Foto: Reidun Persdatter Ødegaard.

Nytt fra Cultura

NYTT OM ANSATTE

Thomas Emil Lie Karlsen (28) er ansatt som medarbeider i avdeling dagligbank, der han tidligere har arbeidet som vikar. Han har en bachelor i organisasjon og ledelse og i film- og fjernsynsvitenskap. Han har en stor lidenskap for film og har de siste årene vært Q&A host ved flere filmfestivaler.

I fritiden er han en gryende hobbykokk, glad i å løpe og elsker å reise til nye land.

Han overtar stillingen etter Sisse Maria Jønsson, som har valgt å søke nye utfordringer.

Gustavo Parra de Andrade har det siste året hatt permisjon fra banken for å arbeide på prosjektet Etisk Bankguide. Han har nå gitt beskjed om at han ikke kommer tilbake til Cultura Bank etter endt permisjon.

Vi ønsker Sisse Maria og Gustavo lykke til fremover og takker for god innsats for Cultura Bank.

MERE GRØNT I BANKEN

Grønne planter er bra for inneklimaet. Vi har god erfaring med plantene fra BioOffice og har nå skaffet oss noen flere. Siden de grønne fingrene er ujevnt fordelt her i banken, lar vi BioOffice sørge for at de blir beskåret og stelt regelmessig og at skrantende planter blir byttet ut ved behov. Vi har fått spesialisnøkret plantekasser til kontorlandskapet av Culturakunde Al Coulsen, som også har snekret den plantebevokste skranken i resepsjonen, og vi har gjenbrukt krukken til den tidligere fontenen i resepsjonen til å plante flere grønne vekster.

NYTT MØTELOKALE – NYE MULIGHETER

Cultura Bank har utvidet lokalene med et tilliggende møterom, som vi har innredet med fleksibel møblering med småbord og stoler, så det kan brukes som kurslokale for 16–20 personer, møterom eller til sosiale sammenkomster. Her har vi bedre plass til å ta i mot gjester og arrangere større møter, og vi ser frem til å fylle lokalet med innhold. Vi innviet lokalet med å låne det bort til et møte arrangert av Ellen Renée Stokke, som i forrige Pengevirke annonserte etter flere seniorer som var interesserte i et prosjekt med klimavennlige, bærekraftige seniorboliger.

Foto: Herman Dreyer

Skriv til oss om å leve godt med lite penger!

Vi synes det er spennende å få vite mer om hva de som er interesserte i Cultura Bank er opptatt av, og stor var vår forbauselse da det viste seg at den mest leste artikkelen på Cultura Banks nettsider gjennom tidene er et intervju med Molly Greger fra Pengevirke 2013/3, som handler om hvordan man kan leve godt med lite penger. Dette har inspirert oss til å planlegge et eget nummer av Pengevirke med dette som hovedtema, og vi vil gjerne invitere Pengevirkes lesere til å komme med bidrag til stoff.

Hvordan leve godt med lite penger er et spennende tema. Det reiser en lang rekke spørsmål, som hver i sær kan gi opphav til en hel artikkel. Hva mener vi med å leve godt? Hvilke kvaliteter trenger vi å ha i livet vårt for å synes at vi lever godt, og hvordan kan vi realisere disse med lite penger? Kan vi dekke disse behovene på andre måter enn gjennom å bruke penger, eller ved å bruke mindre penger? Kan vi dele mer, reparere mer, utnytte råvarer bedre, lage mer selv, gjøre ting for hverandre, gi gaver, ta imot gaver? Hvilken rolle spiller pengene i livet vårt?

Send en e-post til Jannike Østervold joe@cultura.no hvis du vil bidra til dette temaet i et fremtidig Pengevirke.

Nå kan du sende straksbetaling med mobilen!

Nå kan du betale med SnapCash fra mobilbanken. Tjenesten ligner på andre mobilbetalingsløsninger slik som Vipps, MCash og MobilePay, men den store forskjellen er at pengene blir overført på få sekunder. Det er foreløpig ikke mulig å bruke SnapCash til alle norske banker.

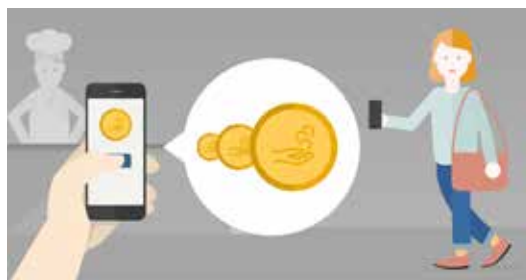
MED SNAPCASH KAN DU:

- Overføre med mobiltelefonnummer til mottakere som har SnapCash i Cultura Bank, Easybank og banker som er med i Eika Gruppen (de fleste norske sparebanker, men ikke Sparebank1).
- Overføre til kontonummer i ovennevnte banker samt Storebrand og Nordea.

SLIK BETALER DU MED SNAPCASH

- Du aktiverer SnapCash i mobilbanken og trenger ingen egen innlogging eller avtale for å benytte løsningen.
- Det holder å taste inn beløpet og mobilnummeret eller kontonummet til mottakeren. På få sekunder er pengene overført til mottakerens konto.
- SnapCash er koblet direkte til bankkontoen ikke til et kort.

SIKKERHET

- Å betale med SnapCash er like sikkert som å betale med mobilbanken eller nettbanken.
- Ved overføring over 3 000 kr vil du bli bedt om å signere med PIN-kode.

Leste Pengevirke – fant kontorplass

I forrige nummer av Pengevirke skrev vi om det nystartede kontorfellesskapet Nabolaget 5, som søkte flere deltakere, og det inspirerte en av våre kunder til å bli en del av fellesskapet. Nina Bergitte Bentzen er utdannet landskapsarkitekt mnl ved NMBU på Ås med bred planetekunnskap og fokus på bærekraftig planlegging og helhetligdesign.

Nina forteller: «Nyttårsforsettet for 2017 var å blåse liv i mitt eget foretak Levende landskap landskapsarkitekt mnl, og jeg var på jakt etter kontor i Oslo da jeg leste om Nabolaget 5 i Pengevirke 1. januar 2017. Nabolaget 5 holder til like ved der jeg bor på Torshov, så jeg tok kontakt for å høre om de fremdeles hadde plass til en til, og jippii, det hadde de! Vi er nå fem firmaer med i alt sju personer, som deler kontorlokalet i Lilleborggata 5 på Torshov. Stedet har en god beliggenhet og god plass foran inngangen, der vi planlegger å opparbeide en grønn møteplass hvor naboer og forbipasserende kan sitte ned i sola en sommerdag.»

Landskapsarkitekt Nina Bergitte Bentzen er konsulent og landskapsdesigner som tar ulike oppdrag, alt fra borettslag med takhager og bakgårder, institusjoner som vil ha terapihager og

kjøkkenhager og private som ønsker hagedesign. Hun administrerer og holder kurs i Fruktskog, Permakulturdesign og kjøkkenhager for barnehager og skoler/institusjoner.

«For dem som drømmer om å bygge hus eller skaffe seg et småbruk er det mye arbeid å spare ved å bruke en landskapsarkitekt som konsulent, sier Nina. «Mitt utgangspunkt for all planlegging er kretsløpsbevissthet basert på

naturens ulike økologiske kretsløp. Det er naturen som danner grunnlaget for at vi mennesker kan puste, drikke, spise og leve, derfor er det viktig å implementere og utvikle alle prosjekter basert på kunnskapen om kretsløpene og fotosyntesen på steds egne premisser. Vi landskapsarkitekter former fremtidens landskap i by og bygd!»

www.levendelandskap.com

nina@levendelandskap.com

Nina på sin nye arbeidsplass i kontorfellesskapet Nabolaget 5.

Leste Pengevirke – skrev masteroppgave

Redaksjonen har fått en hyggelig e-post fra en leser, som har fått inspirasjon til temaet for sin masteroppgave etter å ha lest en artikkel i Pengevirke.

Kjære Pengevirke (Cultura),

Jeg ville bare takke for den lille artikkelen i Pengevirke for noen år siden som introduserte meg for C2C-konseptet*. Denne artikkelen gjorde at jeg ble så interessert i dette emnet at jeg skrev masteroppgave om det. Derfor er også det første sitatet i masteroppgaven hentet nettopp fra denne artikkelen.

Tusen takk!

Mvh. Thea J. Kopperud

*) C2C betyr Cradle to Cradle (vugge til vugge) Produsenten tilrettelegger for at et produkts livssyklus fortsetter videre etter at produktet kasseres, ved at avfallet betraktes som en ressurs som resirkuleres og blir til innsatsfaktor i nye produkter.

Theas masteroppgave fra Institutt for Geografi, Universitetet i Bergen, har tittel *Cradle to Cradle — Foretaksstrategier som bidrag til det grønne skiftet – En case-studie av foretak i Limburg-regionen i Nederland*. Kontakt redaksjonen dersom du ønsker tilsendt lenke til oppgaven.

Et bidrag til mangfoldet

✍ ARNE ØGAARD

Stiftelsen vitenskap og fornuft ønsker å bidra til en konstruktiv debatt om hvordan vi kan utforme samfunnet i framtiden. Hovedarbeidsområdet er mat og helse, men stiftelsen er også opptatt av andre deler av virkeligheten som påvirker oss, våre barn, barnebarn og jordas framtid.

Dag Viljen Poleszynski og Iver Myrsterud har hatt et langt og brennende engasjement for helsespørsmål. De har begge naturvitenskapelig utdannelse i henholdsvis ernæring og biologi, men har ofte markert seg med andre ideer enn de som kommer fra statsansatte rådgivere. Likevel holder de fast ved at deres arbeid er basert på moderne vitenskap. I vedtektene til Stiftelsen vitenskap og fornuft kan vi lese at Stiftelsen vil støtte seg på natur- og samfunnsvitenskapelig forskning og se disse fagområdene i sammenheng med erfaringsbasert kunnskap hos befolkninger i ulike deler av verden og med kunnskap om menneskets evolusjonære tilpasning til miljø og tilgjengelig mat.

Det startet med tidsskriftet *Mat & helse*, som nå er videreutviklet til *Helsemagasinet*. Dette hadde ikke vært mulig uten frivillig innsats fra flere involverte.

Redaksjonen oppfordrer oss til å lete i naturen og prøve selv og understreker at det ikke er belegg for at man slavisk må følge et eller annet rigid kosthold for å opprettholde god helse. Det er derimot godt dokumentert at reaksjoner på matvarer er individuelle og at de som ønsker best mulig helse, bør unngå matvarer de reagerer allergisk mot eller føler seg uvel etter å ha spist. Målet er at vi observerer og tenker selvstendig.

Om sitt verdigrunnlag skriver de: «De fleste i Norge befinner seg – sett i forhold til resten av verden – på den grønne gren. Det er nettopp vissheten om andres uhell og egen flaks som har drevet oss i redaksjonen til å ville gi et lite bidrag

for å gjøre verden til et bedre sted å være for flere. Helsemagasinet har til hensikt å formidle vitenskap og fakta om temaer som er viktige for alles helse. I tillegg ønsker vi å inspirere til logisk tenkning og innsikt. Vi som lager magasinet har klare verdipreferanser og jobber for å utbre tanker om hvordan vi bedre kan lære å forstå verden og virkeligheten, med mål om en bedre helse for befolkningen. Vår fremste rettesnor er å komme stadig nær-

mere 'sannheten' ved stadig å lære mer. Det betyr at vi kan skifte standpunkt i enkeltsaker, men ikke i vårt grunnleggende verdissyn. Stiftelsen VOF har som drivkraft å arbeide for saker vi brenner for og mener er viktige. For oss betyr det å bidra til en positiv utvikling av mennesket og vårt livsmiljø og å hjelpe så mange som mulig til et bedre liv.»

Utgangspunktet for arbeidet er et rent materialistisk livssyn. De argumenterer for at: «Liv er et elektromagnetisk fenomen, og vår livsform kan i stor grad karakteriseres både av biologi, fysiologi og fysikk. Sistnevnte finnes det etter vår oppfatning for lite kunnskap om i vår del av verden, i hvert fall blir en rekke relevante og viktige biofysiske perspektiver og tilnærminger nedtonet eller avvist av 'hovedsporet' innen moderne medisin. Vi har derfor mye å lære av forskning som har skjedd i andre deler av verden i mange årtier og som etter vår oppfatning er vel så viktig som satsing på medikamenter, kirurgiske inngrep og cellegifter. Grunnen er at en rekke biofysiske tilnærminger handler om hvordan den levende organismen fungerer, og dette har implikasjoner for hvordan den kan stimuleres til selvhelbredelse».

Lesere som har en spirituell eller mer helhetlig virkelighetsfortåelse kan også ha glede av å lese dette bladet fordi eksakt kunnskap om materien er et nødvendig utgangspunkt for alle som ønsker å bidra til positive endringer i verden. Etter min vurdering er den største verdien av dette bladet at det bringer fram forskning og erfaringer som beskriver hvilken kompleks og mangfoldig virkelighet vi lever i.

www.vof.no

Iver Myrsterud

Dag Viljen Poleszynski

✳ Stiftelsen vitenskap og fornuft er kunde i Cultura Bank

Prosjekter som har fått støtte fra Cultura Gavefond i 2016

AD INFINITUM

Støtte til forestilling/seminar med musisk samhandling mellom utøvende kunstnere fra ulike genre og publikum.

GRØNT SAMVIRKE

Støtte til oppstart av *Grønt samvirkelag*, et kooperativ av husholdninger i Oslo Sørøst.

BYVERKSTEDET

ByVerkstedet har fått støtte til kjøp av teknisk utstyr til et mentorprogram for filmproduksjon, for ungdommer i alderen 15–25 år i Gamle Oslo. ByVerkstedet drives i stor grad av frivillig arbeid.

CAMPBILL

Camphill Landsbystiftelse i Norge fikk støtte til markeringen av sitt 50 års jubileum.

TJENSVOLL FOTBALLKLUBB

Tjensvoll fotballklubb jobber med integreringsgrupper i Stavanger. De arrangerer fjelltur og hyttetur for å gi alle et tilbud som mange av ungdommene ellers ikke hadde hatt mulighet til å være med på. Gruppene består hovedsakelig av barn og ungdom i alderen 13–19 år.

KORE

Kore er en digital database for forskning på jordbruk og matkvalitet. Gavefondet har støttet videreutvikling av Koredata-basen for å gjøre den mer brukervennlig.

ECO MOYO

Støtte til veksthus og frukthage til studenthjem i Kenya.

MATPRISEN

Matprisen 2016 fikk støtte til gjennomføringen av prisutdelingsarrangementet på Vippa i Oslo.

ALENEFORELDRE-FORENINGEN AKERSHUS

Aleneforeldreforeningen Akershus har fått støtte til å arrangere aktivetsuke i Kristiansand. Foreningen subsidierer aktivitetene slik at alle barn skal kunne delta, uavhengig av familiens økonomiske situasjon.

KIRKENS BYMISJON, TROMSØ

Kirkens bymisjon fikk støtte til innkjøp av arbeidsklær til sin framtidige Småjobbsentral. Den skal formidle jobber for fattige tilreisende fra Europa og flyktninger/asylsøkere med arbeidstillatelse.

ROBERT LUNDS MINNEFOND

Nikotinfrie barn og ungdom – *unge ambassadører* – har fått støtte til innkjøp av bøker til prosjekt rettet mot 7. klasse ved barneskoler i Sør-Trøndelag og Oslo.

INSTITUTT FOR SOSIALTERAPI

Institutt for sosialterapi fikk støtte til å sende en representant til verdenskongressen for funksjonshemmede i Russland.

VÅR NYE JORD

Landbruksgruppen Vår nye jord, som er startet av elever fra BINGN-programmet, har fått støtte til å få trykket opp en fullstendig kontakt-katalog over den biodynamiske bevegelsen i Norden.

Til deg som vil gi en gave:

Gavefondet mottar gjerne små og store gaver, månedlige innbetalinger og engangsbidrag til konto 1254 05 19208.

Aksjonen *Støtt Alm gård* mottar gaver på konto 1254 20 21258

Aksjonen *Støtt Mgetas venner* mottar gaver på konto 1254 62 29821

FRA JORD TIL BORD

Fontenehuset et i Hønefoss har fått støtte til kjøp av andeler i økologisk gartneri for å bedre mattilbudet til medlemmene. Fontenehuset er et lavterskeltilbud som er åpent for alle med psykiske helseplager, og brukere og medarbeidere lager daglig lunsj sammen, som selges til selvkost.

KULTURKOBLINGEN

Støtte til et prøveprosjekt for å gi arbeidstrening for ungdom i Hedmark, for å forhindre dropout fra skolen. Kulturkoblingen er en ideell og demokratisk forening.

FAGDAG OIKOS

Oikos har fått støtte til et fagseminar om urbant og bynært landbruk i Skien.

SAMISK KUNSTNERFORBUND

Samisk kunstnerforbund fikk støtte til trykking av kunstkatalog for utstillingen ÁIGEMÁTKI – TIDSREISE – TIME TRAVEL. En jubileumsutstilling som skal vises i Norge, Sverige, Finland og Nord-vest-Russland i 2017–2019.

ARNE ABILDGAARD

Arne Abilgaard har fått støtte til reiseutgifter og faglitteratur i forbindelse med forprosjekt for lærebok i produksjon av økologiske bakevarer.

**RESULTAT AV LØPENDE INNSAMLINGS-
AKSJONER**

Innsamlingsaksjon for Alm gård
I 2016 ble det samlet inn i alt kr 24 700,- til Alm gård.

**INNSAMLINGSAKSJON FOR MGETAS
VENNER**

I 2016 ble det samlet inn i alt kr 12 750,- til jenteinternat og skolematprosjekter i Uluguru-fjellene i Tanzania.

Cultura Gavefond er opprettet med utgangspunkt i verdigrunnlaget som Cultura Bank bygger på og har til oppgave å støtte utviklingsoppgaver innenfor bærekraftige og samfunnsnyttige formål. I dagens situasjon har Gavefondet begrensede midler til utdeling og kan støtte konkrete tiltak med beløp i størrelsesorden 3 000–15 000 kroner. Gavefondet gir ikke midler til drift.

Søkere må i tillegg til en beskrivelse av prosjektet legge ved budsjett, finansieringsplan og spesifisering av søknadsbeløpet. Søknad sendes til Cultura Gavefond c/o Cultura Bank på e-post cultura@cultura.no eller i brev til Cultura Bank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Søknadsfrister: 15. mars, 15. august og 15. november

Dato: 6. desember 2016

Kjære Cultura Gavefond,

ByVerkstedet ønsker med dette å takke for gaven fra Gavefondet på 7.500,- tildelt oss våren 2016.

Gaven ble brukt til å lære ungdom å fortelle historier fra egen hverdag og livet på Tøyen. I samarbeid med World Wide Narrative holdt vi et fortellerverksted der en gruppe ungdom i alderen 17–19 år fikk skrive og presentere sine egne historier. Deltagerne fikk også lære litt om hvordan stille gode spørsmål for å hente inn andres historier fra folk på Tøyen. I del 2 ble det kjøpt inn tre Instax mini-kameraer og film som ungdommene fikk i oppgave å bruke for å dokumentere deres sommerferie. Etter ferien presenterte deltagerne hver sin bildeserie og fikk tilbakemeldinger fra en profesjonell produsent fra Felles film. Vi kjøpte også en mikrofon til bruk på mobiltelefon slik at gruppa kunne bruke sine egne telefoner til å intervju venner om ting og temaer de mener er viktig. Prosjektet har bidratt til å gi deltagerne grunnleggende kunnskap og verktøy for å fortelle egne historier.

Med vennlig hilsen

ByVerkstedet v/Jinn-Merethe Jansen
www.byverkstedet.no

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar

Robert Costanza

✍ PROFESSOR OVE JAKOBSEN, SENTER FOR ØKOLOGISK ØKONOMI OG ETIKK, HANDELSHØGSKOLEN I BODØ

INNLEDNING

Costanza har vært en sentral pådriver i utviklingen av transdisiplinær forskning innenfor økologisk økonomi, der han integrerer økonomi med studiet av menneske, samfunn og natur. Med utgangspunkt i at økologer og økonomer ofte har vært i opposisjon til hverandre, eller i verste fall har neglisjert hverandre, forsto Robert Costanza tidlig at det var nødvendig å etablere samarbeidsrelasjoner mellom de to faggruppene. For å håndtere komplekse miljøutfordringer er det nødvendig å utvikle en økonomi som bygger på kunnskap om hvordan økosystemene fungerer. Økonomiens manglende forankring i økologisk innsikt var etter hans mening en medvirkende årsak til finanskrisen i 2008. Krisen var et resultat av underregulerte markeder som bygde på en ideologi preget av troen på ubegrenset økonomisk vekst innenfor fri markeds kapitalisme. Costanza påpekte at det grunnleggende problemet er at de underliggende forutsetningene for denne ideologien ikke er forenlig med den praktiske virkeligheten. Når finansøkonomien vokser uten forankring i realitetene, kommer det «justeringer» som kan ende opp i panikk og krise i finansmarkedene.

For å unngå fremtidige økonomiske kriser mener Costanza at det er viktig å sørge for balanse mellom finans- og realøkonomi. Et viktig virkemiddel er regnskapsføring der alle realaktiva trekkes inn. En langsiktig løsning på finanskrisen krever i tillegg at økonomiens fokus på vekst nyanseres ved å skille mellom reelle kostnader og fordeler ved vekst. Slik det er i dag teller all aktivitet positivt enten det er produksjon av økologisk mat eller trafikkulykker.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING, RETTFERDIGHET OG ØKONOMISK EFFEKTIVITET

Økologisk økonomi tar for seg forholdet mellom økosystemer og økonomiske systemer i videste forstand. Økonomiens innvirkning på naturen ligger til grunn for flere av de mest alvorlige miljøutfordringene i dagens samfunn, global oppvarming, utryddelse av arter, ørkenspredning og forurensning av luft, vann og jord. Disse sammenhengene er i følge Costanza ikke dekket av noen eksisterende disiplin.

Økologisk økonomi er forankret i en målsetning om bærekraftig natur og samfunn preget av høy livskvalitet. Det vil si at økonomisk praksis aksepterer at økologisk bærekraft, sosial rettferdighet og økonomisk effektivitet må ses i sammenheng. Økologisk bærekraft forutsetter at naturkapital og sosial kapital ikke kan erstattes av menneskeskapt kapital. Økonomisk virksomhet må med andre ord underordnes biofysiske grenser. Sosial rettferdighet innebærer at økonomisk effektivitet må ses i sammenheng med at livskvalitet dreier seg om mer enn stadig økende forbruk av varer og tjenester. Vårt nåværende økonomiske system ser bort fra verdier som ikke kan omsettes på et marked. Costanza har gitt viktige bidrag i arbeidet med å måle og inkludere sosiale og naturgitte verdier i økonomiske beslutninger.

ØKOLOGISK ØKONOMI

Økologisk økonomi er en måte å tenke nytt i forholdet mellom mennesker og miljø ved å trekke inn og vurdere alle konsekvensene av hvordan vi forvalter våre liv og planeten.

I boken *Introduction to Ecological Economics* gjør Costanza rede for noen av de dypere liggende årsakene

bak noen aktuelle miljøproblemstillinger. Med utgangspunkt i en historisk beskrivelse av endringer i virkelig-hetsoppfatning gjør han rede for noen grunnleggende prinsipper innenfor økologisk økonomi. Prinsippene blir i neste omgang satt inn i en praktisk sammenheng og konkretisert gjennom retningslinjer for å skape bærekraftige samfunn. Costanza diskuterer også hvilke virkemidler som kan brukes til å implementere retningslinjene. Boken ender opp i en konklusjon der han oppsummerer de viktigste punktene og foreslår veien videre. Sett under ett gir boken et viktig bidrag for å forstå aktuelle utfordringer som berører sammenhengen mellom økologi og økonomi, nasjonalt og globalt.

SOLUTIONS

Gjennom tidsskriftet *Solutions* ønsket Costanza å etablere et medium for lang og fruktbar dialog på tvers av faggrenser og geografiske grenser for å finne løsninger på hvordan vi bør gå frem for å oppnå en bærekraftig, rettferdig og livskraftig fremtid. I tillegg til å bidra til å bygge en felles visjon om hvordan vi ønsker å utvikle samfunnet er intensjonen å finne frem til praktiske virkemidler som er egnet til å omsette ideene til praktisk handling.

For å nå mer enn menneskets rasjonelle sider oppfordrer Costanza til at *Solutions* skal åpne for visuelle kommunikasjonsformer i tillegg til rasjonell vitenskapelig diskusjon.

En av de utslagsgivende årsakene til vår manglende evne til å gjøre fremskritt er at vi lever i et samfunn der akademisk, media, jus og politikk behandler komplekse problemer gjennom spesialiserte vitenskapelige tilnærminger. Denne spesialistbaserte forskningskulturen

Biografi

Robert Costanza er født 14. september i 1950 i Pittsburgh, Pennsylvania, USA. Han har BA og MA grader i arkitektur og Ph.D. i Environmental Engineering Sciences fra University of Florida. Costanza er professor ved Crawford School of Public Policy i Australia. Før dette har han vært professor ved flere universiteter bl.a. Portland State University, University of Maryland og Louisiana State University. Han var sentral i opprettelsen av Gund Institutt for økologisk økonomi ved University of Vermont og ved etableringen av *International Society for Ecological Economics*. Han var redaktør i tidsskriftet *Ecological economics* fra starten i 1989 til 2002. Costanza er også grunnlegger og redaktør i tidsskriftet *Solutions*. Costanza har fått en rekke utmerkelser, blant andre Kenneth Boulding Memorial Award for fremragende bidrag i økologisk økonomi, og han er æresdoktor ved Stockholms universitet og Ecole Normale Supérieure de Lyon.

oppfordrer til definisjon og beskyttelse av vitenskapelige paradigmer med skarpe grenser mot andre fagmiljøer. Dette gjør det vanskelig, for ikke å si umulig, å forholde seg til fenomener som krysser disiplinære grenser. I tillegg påpeker Costanza at det er store hull i det vitenskapelige landskapet som ikke dekkes av noen disiplin.

UTDANNING

Dagens utdanningssystem bygger på en overbevisning om at alle saker har to sider, og at bare en løsning kan være gyldig. Logiske motsetninger aksepteres ikke. I følge Costanza er det mange komplekse og integrerte problemstillinger som krever mangesidig tilnærming der det ikke er snakk om null-sum-spill, vinn-tape diskusjoner eller enten-eller dikotomier. Løsninger må forankres i konstruktivt samarbeid, felles mål og respekt for alternative synspunkter. Det er ofte hensiktsmessig å finne ut hvordan likeartete utfordringer blir håndtert innenfor andre kulturelle kontekster. Det å innføre transdisiplinær vitenskap ved universiteter som er preget av faglig oppsplitting og spesialisering er viktig selv om motkreftene er sterke.

For å skape overbevisende, integrerende løsninger, må vi:

- Skape klare visjoner om en fremtid som åpner for mangfold, variasjon og helhetlige løsninger
- Utforme integrerte systemer, der relasjonene er viktigere enn delene
- For å skape endring er det nødvendig å forstå sammenhengen mellom kulturell og biologisk evolusjon
- Forstå den dype sammenhengen mellom verdensbilder, institusjoner og teknologier

ØKOSYSTEMTJENESTER

I følge Costanza er beregning av den økonomiske verdien av økosystemtjenester et viktig hjelpemiddel for å ta riktige beslutninger om forhold som berører samspillet mellom økonomi og natur. Verdsettingen av økosystemtjenester har gjort det mulig å snakke samme språk. For å få frem og sammenligne positive og negative virkninger av samspillet mellom økologi og økonomi er det nødvendig å konvertere alle konsekvenser til en felles pengeskala. Ved å trekke økosystemtjenester inn i bedriftenes regnskap vil beslutnings-

takerne være mer bevisst betydningen av å sikre naturverdier. Dersom alle økosystemtjenester får en markedsverdi, er det mulig å stabilisere klima, bidra til biodiversitet og unngå forurensning. Costanza ønsker med andre ord å feste en prislapp på alle deler av naturen for å integrere miljøkonsekvenser i økonomiske beregninger. Problemet har, i følge Costanza, vært at eksternaliteter er blitt forvekslet med profitt. Når negative miljøkonsekvenser ikke tas med som en utgiftspost i regnskapet, vil det fremkomme et urealistisk høyt overskudd. Costanza hevder at dyp-økologiske argumenter for naturens egenverdi i dag har liten gjennomslagskraft hos økonomiske og politiske beslutningstakere.

LIVSKVALITET

Costanza begrunner at BNP (brutto nasjonal produkt) er uegnet som mål for livskvalitet fordi det ser bort fra sosiale kostnader, negative virkninger for miljø og skjev fordeling av inntekt. Som erstatning bør det utvikles et nytt sett med kriterier som integrerer kunnskap om hvordan økologi, økonomi, psykologi og sosiologi kollektivt bidrar til livskvalitet. Costanza beskriver livskvalitet som en kombinasjon av subjektive og objektive elementer. Livskvalitet er knyttet sammen med mulighetene til å tilfredsstille menneskelige behov gjennom tilgang til human kapital, sosial kapital og naturkapital. For å treffe beslutninger som fremmer livskvalitet er det viktig å gjøre de ulike formene for kapital målbare. Målet er å utvikle et redskap som gjør det mulig å kvantifisere livskvalitet hos bestemte mennesker på et gitt sted og på et gitt tidspunkt.

AVSLUTNING

I følge Costanza er utviklingen av økologisk økonomi et svar på behovet for kunnskap som gjør det mulig å håndtere utfordringer knyttet til økende globale problemer innenfor økonomi, samfunn og natur. Han mener at økende bevissthet om at vårt globale økologiske livsoppholdssystem er truet tvinger oss til å innse at beslutninger som gjøres på grunnlag av lokale, snevre, kortsiktige kriterier kan føre til katastrofale resultater globalt og på lang sikt.

www.thesolutionsjournal.com

Det finnes en annen verden

✍ ARNE ØGAARD

Det finnes en verden hvor de praktiserer et mer nestekjærlig menneskesyn, en annen økonomi og mer inkluderende bo- og arbeidsformer. Det er en realitet på de seks Camphill-stedene i Norge.

Som elev på Stabekk Gymnas ble jeg sendt ut en dag i 1971 for å selge lys, noen ganske tynne lys av bivoks. Dette hadde russestyret bestemt, og jeg visste ikke annet enn at det var for en 'god sak'. Noen år senere kom jeg på besøk til Vidaråsen Landsby og fikk se et skilt som viste at jeg hadde vært med på å finansiere et hus i landsbyen. Men dette var ikke det vesentlige. Det som gjorde sterkt inntrykk på meg var hele atmosfæren på Vidaråsen, med en helt egen ro og harmoni. De ekstraordinære menneskene, eller psykisk utviklingshemmede som noen kaller dem, bodde sammen med såkalt normale, og jeg ble overrasket over at disse ekstraordinære viste seg å ha en rekke positive egenskaper. Spesielt ble jeg imponert over det alvoret de hadde i sin fremføring av skuespill. Det var et yrende kulturliv i landsbyen, og jeg ble spesielt interessert i hvordan de praktiserte en felles økonomi hvor arbeid og lønn var adskilt. Nylig feiret Vidaråsen sitt 50-årsjubileum, og vi har nå seks lignende landsbyer i Norge. Tre i Trøndelag, en ved Jevnaker, en i fjordene innenfor Haugesund, i tillegg til Vidaråsen, som ligger i Andebu i Vestfold.

I forbindelse med 50-årsjubileet har Christian Egge skrevet boka *Menneske først og fremst*. Den gir en historisk oversikt over bakgrunnen for opprettelsen av den første Camphill-landsbyen i Skottland og livet og tankene til grunnleggeren Karl König. Men boka er først og fremst en samling intervjuer med mennesker som har levd det meste av sitt liv i Camphill, har vært der tidligere,

har kommet til i de senere årene eller har hatt en nær forbindelse til dette arbeidet. Intervjuene er sjeldent godt skrevet. Gjennom flere kvelder har jeg hygget meg med lesingen foran peisen, men ikke bare på grunn av det gode språket og det historiske innblikket, men også på grunn av all den menneskelige innsikten som kommer fram. Jeg forstår mer av hvorfor noen mennesker velger å gjøre det de opplever som nødvendig fremfor å streve etter materiell rikdom og ytre status. Denne livsformen har selvsagt mange utfordringer, og det er opp gjennom årene gjort mange tilpasninger slik at det nå er mulig

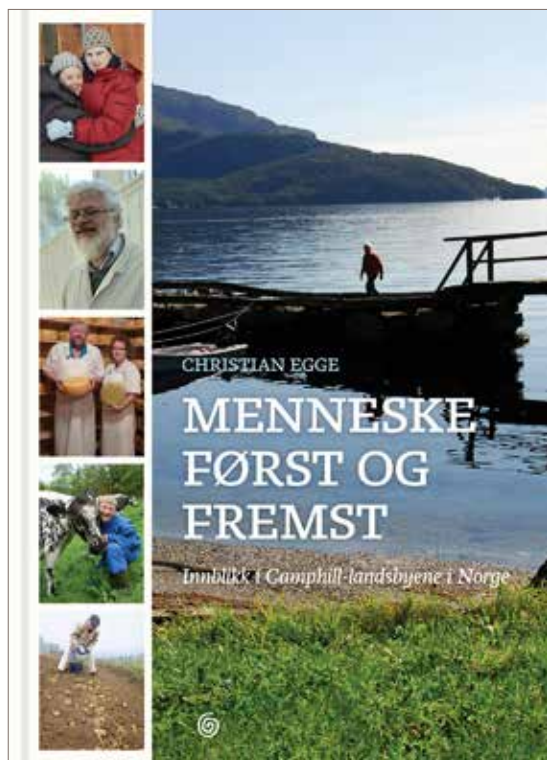
for medarbeiderne å ha et mer individuelt liv i tillegg til å være aktive i det lokale fellesskapet. Det er også bygget opp et pensjonsfond og gjort forbedringer rent juridisk. Landsbyene har vært gjennom ulike faser som er presist beskrevet i boken, men det viktigste for meg er alle refleksjonene rundt det å hente kraft til å møte alle sine ulike medmennesker som 'menneske først og fremst' og ikke som kategorier eller diagnoser. Ellers i

vårt samfunn blir de ekstraordinære ofte betraktet som en belastning, noe en helst vil kvitte seg med på fosterstadiet. Men i Camphill blir de ekstraordinære ansett som fullverdige mennesker og som en ressurs, som kan gi viktige innspill til oss såkalt normale. Vi trenger at noen sier rett ut hvordan ting er.

Rolf Kåre Håland har vært 28 år i Camphill, og han presiserer at selv om førsteinntrykket kan virke harmonisk så har de nok av utfordringer. «Vi har masse å kjempe med. Konflikter, veldig mye å stri med. Heldigvis, det gjør det meningsfylt. At det ikke er en Kardemommeby; det ville vært veldig kjedelig. Men allikevel, nettopp fordi stedet har en viss karakter, så møter man noe her, en stedets identitet. Enten stanger man hodet mot det, eller man berører det eller blir berørt, kanskje nettopp

”

De ekstraordinære menneskene, eller psykisk utviklingshemmede som noen kaller dem, bodde sammen med såkalt normale, og jeg ble overrasket over at disse ekstraordinære viste seg å ha en rekke positive egenskaper.

fordi hvert eneste menneske har sin ufullkommenhet som speiles. Får lov å bli synlig.»

Rolf Kåre Håland er også opptatt av at alt må kunne utvikle seg: «Det må aktualiseres hele tiden egentlig. Vi kan ikke bare gå i fastlagte mønster som vi overtar fra fortiden, og som vi fører videre som tradisjon. Tradisjon er vel og bra, men den må hele tiden fylles. Form må fylles med liv og engasjement og stemme med de menneskesjeler som er der til en hver tid». I en brevutveksling får vi innblikk i hvordan Camphill-ideen blir ivaretatt og også forvandlet når den overføres til Vietnam.

Både det å anerkjenne sin ufullkommenhet, arbeide med sin egen utvikling og utviklingen av fellesskapet krever en kultivering av det indre livet. Uten å skrive så mye om det får Christian Egge fram mye om hvor vesentlig det felles arbeidet med antroposofi og en fri kristenforståelse kan bidra i en slik sammenheng. Spirituelle ideer har liten verdi hvis de bare finnes i bøker, utveksles i studiegrupper eller forblir i kloke hoder. Virkelig verdi får de først når de realiseres i det praktiske livet. Dette blir klart utdypet i intervjuet med pioneren Karen Nesheim.

«Jeg elsker praktisk arbeid. Det balanserende elementet er å møtes jevnlig med mennesker som også har sagt ja til det som Camphill-impulsen prøver å få til: Et fellesskap på jorden som prøver å virkeliggjøre en åndelig impuls. Vi arbeider med et åndelig innhold. Du vet at de du sitter sammen med i det spirituelle arbeidet er helt på bølgelengde med deg. Dette er noe alle vil (...) Jeg ser det som en åndelig impuls som vil inkarnere i det praktiske arbeidet på jorden; en helbredende impuls og en fredsimpuls. Det gjør at jeg kan tåle en jeg ikke tåler i hverdagen. At vi kan arbeide sammen i uke etter uke, at vi kan bevege ideer og på et mer overpersonlig plan; merke at vi møtes der. Tross vanskeligheter i det daglige.»

Dette bare for å gi en liten smakebit på de mange kloke ordene i denne boken. Til tross for sine 500 sider er det overraskende få gjentakelser. Dette kan være en bruksbok, en bok en tar fram en gang i blant, ser på de vakre bildene og leser et intervju eller to. Det kan gi næring til både samtaler og ettertanke.

Christian Egge
Menneske først og fremst
Innblikk i Camphill-landsbyene i Norge
 Kagge Forlag 2016 ISBN: 9788248919520

Steinerskolens historie i Norge

✍ ARNE ØGAARD

I 1919 lå Tyskland i ruiner, og mye måtte bygges opp på nytt, både på det materielle og det rent menneskelige planet.

Dette var utgangspunktet for den første Steinerskolen i Stuttgart, som ble grunnlagt av Rudolf Steiner og Emil Molt, eieren av Waldorf Astoria sigarettfabrikk. I en artikkel påpekte Rudolf Steiner betydningen av å utvikle følelsesliv og vilje slik at disse kunne understøtte handlekraften i de unge, og han advarte mot å formidle kunnskap som ikke hadde en impulserende kraft for livet.

Begeistringen for denne skoleimpulsen spredte seg raskt, og Steinerskolene er i dag utbredt over det meste av verden. Det første norske skoleinitiativet oppstod allerede i 1926. I boka *Hva skal vi med skole?* har Anne-Mette Stabel beskrevet noen hovedlinjer i Steinerskolens norske historie. Boka bygger på hennes doktoravhandling fra 2014 hvor hun undersøkte utviklingen av Steinerskolens skoleplaner sett i forhold til utviklingen av den offentlige skolens planer. Den nye boka gir detaljert innblikk i viktige hendelser både i Steinerskolen og i endringene i det offentlige skolevesenet. Anne-Mette Stabel viser også hvordan steinerskolelærerne begrunner sin pedagogikk og hvordan denne tenkningen i liten grad har slått igjennom i det offentlige. Til tross for iherdige forsøk og etter hvert også en stor velvilje i de høyere politiske organer, har det vært vanskelig å skape interesse for den steinerpedagogiske tenkningen. Boka gir få bilder av skolens indre liv. En kan jo undres på hvordan det helt fram til 1970 var mulig å drive helt uten statstilskudd. Boka beskriver heller ikke hvordan den indre styringsstrukturen har endret seg fra 70-tallets

allmøtekultur til de siste årenes mange forsøk på å utvikle nye former for samarbeidskultur og ledelse.

Anne-Mette Stabel inndeler historien i 4 hovedepoker. Den første kaller hun «et nytt pedagogisk alternativ». Fra 1926 til 1940 dreide det seg om små tiltak, som arbeidet i det stille. Perioden fra 1942 til 1970 kaller hun «et kritisk pedagogisk alternativ», en tid hvor personer som Jens Bjørneboe og Karl Brodersen markerte seg i kritikken av den offentlige skolen og utga flere bøker på PAX-forlag. 1971 til 1985 var en periode med stor vekst i Steinerskolen, noe som til dels hadde årsak i Jens Bjørneboes bok *Jonas*, men også i de mange radikale impulsene som blomstret på 70-tallet. 1986–2004 kalles «et kritisert pedagogisk alternativ». Etter en rask vekst kan det være mye å kritisere, og vi får innblikk i utvalgte debattinnlegg.

Det fantes både begrunnet og ubegrunnet kritikk. Men det kommer ikke alltid fram om det var lokale forhold som ble kritisert, om kritikken hadde utgangspunkt i selve steinerpedagogikken eller om skolene hadde for lite av denne. Det var åpenbart at det forekom mange misforståelser, spesielt av antroposofien. Den siste perioden blir kalt «mellom tilpasning og egenart» og handler om hvordan Steinerskolen strever med både å utvikle sine grunnverdier og å finne sin identitet i forhold til dagens sterke press fra myndighetene.

Rudolf Steiners grunnleggende ideer og disses betydning for pedagogikken blir fremstilt noe uklart. Det forekommer også noen misvisende formuleringer, som at Steinerskolen holder tilbake utviklingen av barnas dømmekraft. Selv om det legges stor vekt på å utvikle dømmekraften på ungdomstrinnet og videregående, kan en si at skolen på barnetrinnet prøver å stimulere utviklingen av barnas moralske dømmekraft. Det er den rent teoretiske tenkningen en holder tilbake. I stedet vektlegges utviklingen av billedtenkning, innlevelse og fantasi. Steinerpedagogikk er et omfangsrikt arbeidsfelt, og tross noen svakheter gir denne boka viktig innsikt i arbeidet med denne pedagogikken i Norge.

Anne-Mette Stabel
Hva skal vi med skole?
Steinerskolens historie i Norge
1926–2016
Pax Forlag 2016
ISBN: 9788253039077

Globaliseringens konsekvenser

✍ ARNE ØGAARD

Tidsskriftet Agora har utgitt en bok som belyser globaliseringens konsekvenser for økonomi og demokrati. I tillegg til fyldige artikler inneholder boken også omtaler av en rekke aktuelle bøker. Bent Sofus Tranøy er opptatt av at «en god samtidssdiagnose er et samlende begrep, en syntese, en 'rammefortelling', som hjelper oss å rette oppmerksomheten mot sentrale, gjerne nye eller mer uuttalte trekk ved tiden vi lever i.» I sin artikkel beskriver han finansialisering, det at finanssektoren har fått stor strukturell makt og dermed dominerer produksjonslivet. Dette kan vi blant annet merke ved at finanssektoren kan true med noe tilnærmet dommedag hvis ikke myndighetene redder den ut av dens stadige kriser. Stein Sundstøl Eriksen definerer demokrati slik at alle som styres må kunne påvirke den politikken de er underlagt. De som styrer må kunne stilles til ansvar for det de gjør, og demokratisk valgte representanter må være i stand til å gjennomføre demokratisk fattede vedtak. Han drøfter så hvordan demokratiet på en rekke områder er truet i en verden hvor stadig mer av makten går over til et globalisert næringsliv. En spissformulering er: «Dermed handler demokratiske valg ikke lenger om hva slags politikk som

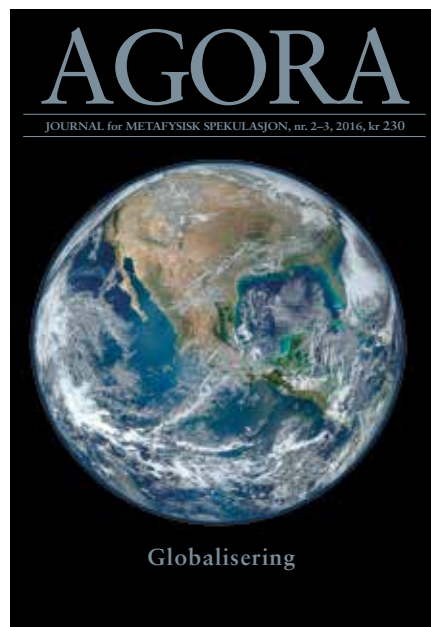
”

Lars Mjøset og Rune Skarstein gir omfattende informasjon og synspunkter på utviklingen i Kina. Et flertall av de øvrige artiklene er viet til ulike samtidssdiagnoser og ofte kritikk av andres diagnoseforsøk.

skal føres, men om hvem som skal stå ansvarlig for den politikken som uansett ligger fast.»

Lars Mjøset og Rune Skarstein gir omfattende informasjon og synspunkter på utviklingen i Kina. Et flertall av de øvrige artiklene er viet til ulike samtidssdiagnoser og ofte kritikk av andres diagnoseforsøk. Men det fremkommer også viktig informasjon, som at Angola og Tyskland hadde lik vekstrate i BNP i 2000, men i Angola ble veksten til glede for en liten elite, mens den i Tyskland kom mange til gode. Dette bare som en påminnelse om hvor uegnet bruttonasjonalproduktet er til å beskrive utviklingen i et land.

Flere av tekstene er skjemmet av en tungtfordøyelig akademisk form. Ofte sliter jeg meg gjennom krevende drøftinger og mylder av navn for så å oppdage at jeg er blitt tilført lite nytt av innsikt og kunnskap. Spesielt lite er det av ideer som kan hjelpe oss å komme videre. Et spørsmål er hvem som er målgruppen for en slik bok, er det bare drøftinger innen et internt filosofisk miljø eller er dette noe som er tenkt å nå ut til flere? Temaet er så viktig at det burde blitt gjort tilgjengelig for en større leserkrets, og noe papir kunne også blitt spart ved at forfatterne hadde konsentrert seg om å få det vesentlige klart fram. Et godt eksempel på hvordan dette kan gjøres er Isak Levkes artikkel «Hvem skapte den globale kapitalismen?». Hvis flere hadde fulgt hans stil, ville denne boka i større grad ha kunnet påvirke politikere og andre som arbeider med konkrete samfunnsendringer.

Agora
Journal for metafysisk spekulasjon
Nr. 2-3 2016

Om kontanter, bits, norske kroner og penger til gode formål

✍ KJELL FREDRIK LØVOLD, BANKSJEF OG DAGLIG LEDER I CULTURA BANK

Cultura sparebank fornyet sine vedtekter 10.11.2016. I formålsparagrafen står det: «Cultura sparebank er stiftet for å videreføre Cultura Lånesamvirkens intensjon og verdigrunnlag. Formålet er ved finansiering av samfunnstjenlige prosjekter å bidra til å skape livskvalitet og livskraftig økonomi innenfor en levende natur. Banken skal bidra til å utvikle holdninger til penger og økonomi slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet.»

Cultura er en meget liten bank i en stor verden hvor det skjer en rivende utvikling. Dette påvirker banken og stiller den overfor nye utfordringer. Den teknologiske utviklingen gir oss nye muligheter og nye forhold å ta stilling til. Ved hjelp av datateknologi flyttes penger kloden rundt i løpet av sekunder. Det oppstår også muligheter til å nå veldig mange mennesker raskt ved innsamling av penger til gode formål. Det dreier seg om 'crowdfunding' eller 'folkefinansiering' via nettportaler. Noen ser også muligheten for å skape nye penger i form av bits som flyttes momentant mellom brukerne, uten medvirkning fra nasjonalbankene eller det private bankvesenet. Det snakkes om blockchain, kryptovaluta og bitcoins. Noen arbeider veldig aktivt med dette og hevder at den nye teknologien og de nye pengene vil føre til en demokratisering av økonomien og bidra til å oppfylle menneskers ønske om en mer miljøvennlig og solidarisk verden. Med andre ord som hånd i hanske til Culturas formål. På den annen side finner vi også mennesker som er opptatt av å sikre sedler og mynters fortsatte eksistens og bruk. De mener at å bidra til utviklingen av det kontantløse samfunn vil innebære å innskrenke den enkeltes frihet og selvstendighet. Dette vil innebære å motarbeide noen av Culturas kjerneverdier.

Kan da Cultura Bank, en bitte liten sparebank i Norge, være en aktiv aktør i utviklingen av kryptovaluta, samtidig som banken beskytter bruken av kontanter og dessuten bruker store ressurser på tilpasning til moderne bruk av norske kroner via nettbank og mobiltelefon? Svaret er nei. Det må foretas noen valg. Det er for Culturas del gjort ved formuleringen av formålsparagrafen i ved-

tektene. Der står det at banken skal finansiere samfunnstjenlige prosjekter. Eksempler på dette er biodynamisk og økologisk landbruk, frie skoler, institusjoner for psykisk helsevern, etablering av økolandsbyer og bygging av miljøvennlige boliger, for å nevne noe. Hvis dette blir virkeliggjort i stadig større omfang, betyr det at banken også har bidratt til å utvikle holdninger til bruk av penger som gir nettopp de nevnte resultatene. Intet godt skjer uavhengig av gode holdninger. Den gode holdningen er at pengene er et middel, ikke et mål i seg selv. Bankens formålsparagraf oppfylles fordi de rette holdninger er fremelsket og fordi bankens forretningsmessige aktiviteter, spesielt utlånsvirksomheten, støtter holdningsutviklingen.

Når banken forsøker å fylle denne oppgaven, må den i nødvendig grad tilpasse seg den utviklingen som til enhver tid skjer i samfunnet omkring. Enten det dreier seg om fortsatt bruk av kontanter, overgang til kryptovaluta eller bruk av ny teknologi for å flytte på norske kroner, må Cultura i stor grad tilpasse seg en utvikling som er helt utenfor vår lille banks påvirkningsmuligheter. Cultura må konsentrere seg om etter beste evne å bruke sine ressurser til å bidra i realøkonomien, det vil si virkeliggjøringen av aktiviteter som bedrer samfunnskvaliteten sosialt og miljømessig. Det skal banken gjøre ved å drive bank slik dette er definert i norsk lov. Det betyr at banken ikke nødvendigvis inntar en klar posisjon for eller mot en raskest mulig overgang til kryptopenger eller tilbakevending til kontantbasert betalingsformidling, eller for den saks skyld status quo.

Det stilles mange interessante spørsmål omkring kryptopenger, bruk av kontanter og ikke minst bankenes og statenes rolle i dagens globale økonomi. Dette skaper debatter som Cultura må forsøke å følge med på og eventuelt gi innspill til. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at i hverdagen kan ikke seminarene dominere tidsbruken. Det aller meste av tilgjengelige ressurser går med til en best mulig løpende kundebetjening som også skal sikre bankens økonomi og samtidig ivareta bankens grunnleggende formål, slik det er formulert i formålsparagrafen.

Kun kr.
550,-
for 1 år

Bli abonnent!

Helsemagasinet brenner for kunnskap og driver undersøkende journalistikk, basert på vitenskapelige dokumentasjon. I en tid hvor helse og kosthold står i fokus holder vi deg oppdatert og gir råd basert på naturens prinsipper.

Du får:

- ✓ 8 papirutgaver i året pluss elektronisk tilgang
- ✓ Et digitalt kunnskapsarkiv med over 1400 artikler.
- ✓ Gunstige medlemsfordeler i vår nettbutikk

Bestill her: www.vof.no

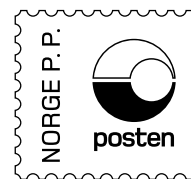
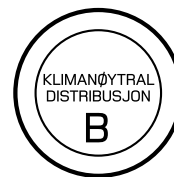
Spesialtilbud for venner av Cultura Bank
kr. 550 (1 år, 8 utgaver) og kr. 900 (2 år, 16 utgaver).
Abonnement bestilles på vof.no ved å bruke rabattkode CBANK50
i nettbutikken, eller ved å sende SMS med kodeord
ABOVO3 (1 år) eller ABOVO4 (2 år) til 2131.

Helsemagasinet

VITENSKAP OG FORNUFT

RETURADRESSE

Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Setter du pris på Pengevirke?

Vi praktiserer frivillig abonnementsavgift, som er med på å dekke våre produksjonskostnader.
Varm takk til våre lesere for i alt kr 77 730,- som kom inn i 2016.

Ønsker du å støtte fortsatt utgivelse av Pengevirke, send ditt bidrag til konto
1254 01 00177.

Pengevirke
Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 3 / 2016

Tema: Økologisk mat fra jord til bord
Unge økobrønder • Økologisk mångfald • Fruktskog

Pengevirke
Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 2 / 2016

Tema: Utfordring, utvikling og livsglede
Campus i Lomshyttelille • Litter i utvikling • Reflektert og disjunkt ungdomsliv

Pengevirke
Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 2 / 2016

Tema: 17 mål skal forandre verden
På 17 år: barnkraftsmøte • En sønn og en fiske • Drømmehus på 35 m²

Pengevirke
Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 4 / 2016

Tema: Et mangfoldig næringsliv
Lokale ressurser • Lokalt eierskap • Livskraftige småbedrifter